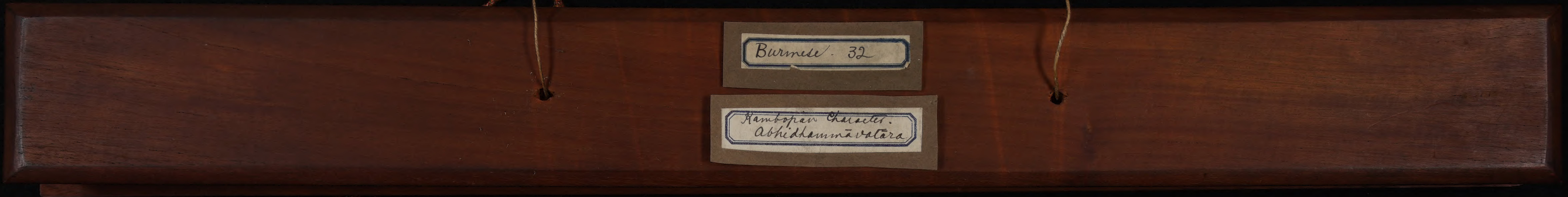
Burmese. 32
Kambojan Character.
Abhidhammāvatāra

Kambojian Character
Abhidhammāvatāra.
32

ROYAL ASIATIC SOCIETY.

៕ ព្រះបាឡីអភិធម្មត្ថសង្គហ ផូក ១ ៕

ក្បាល

। ព្រះលៀងអប្បជាតិនិទានពីរ ផូក ១ ॥

ឥ

សម្មាសម្ពុទ្ធមតុលំ សសទ្ធម្មគណុត្តមំ អភិវាទិយភា
សិស្សំ អភិធម្មត្ថសង្គហំ ។ តត្ថ វុត្តាភិធម្មត្ថា ចតុធា
បរមត្ថតោ ចិត្តំ ចេតសិកំ រូបំ និព្វានមិតិ សព្វថា ។
តត្ថ ចិត្តំ តាវ ចតុព្វិធំ ហោតិ កាមាវចរំ រូបាវចរំ អរូបាវចរំ
លោកុត្តរញ្ចេតិ ។ តត្ថ កតមំ កាមាវចរំ សោមនស្សសហ

គតំ ទិដ្ឋិគតសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកមេកំ សសង្ខារិកមេ
កំ សោមនស្សសហគតំ ទិដ្ឋិគតវិប្បយុត្តំ អសង្ខារិក
មេកំ សសង្ខារិកមេកំ ឧបេក្ខាសហគតំ ទិដ្ឋិគតសម្ប
យុត្តំ អសង្ខារិកមេកំ សសង្ខារិកមេកំ ឧបេក្ខាសហគ
តំ ទិដ្ឋិគតវិប្បយុត្តំ អសង្ខារិកមេកំ សសង្ខារិកមេ

ក

កន្តិ ឥមានិ អដ្ឋបិ លោភសហគតចិត្តានិ នាម ។ ទោមនស្សសហគតំ បដិឃសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកមេកំ សសង្ខារិកមេកន្តិ ឥមានិ ទ្វេបិ បដិឃចិត្តានិ នាម ។ ឧ
បេក្ខាសហគតំ វិចិកិច្ឆាសម្បយុត្តមេកំ ឧបេក្ខាសហគតំ ឧទ្ធច្ចសម្បយុត្តមេកន្តិ ឥមានិ ទ្វេ បិ មោមូហចិត្តានិ នាម ។ ឥច្ចេវំ សព្វថាបិ ទ្វា
ទសាកុសលចិត្តានិ សមត្តានិ ។ អដ្ឋធា លោភ មូលានិ ទោសមូលានិ ច ទ្វិធា មោហមូលានិ ច ទ្វេតិ ទ្វាទសាកុសលាសិយុំ ។ ឧបេក្ខាសហគត
ចក្ខុវិញ្ញាណំ តថា សោតវិញ្ញាណំ ឃាន វិញ្ញាណំ ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ ទុក្ខសហគតំ កាយវិញ្ញា ណំ ឧបេក្ខាសហគតំ សម្បដិច្ឆនំ តថា សន្តីរ
ណញ្ចេតិ ឥមានិ សត្តបិ អកុសលវិបាកចិត្តានិ នាម ។ ឧបេក្ខាសហគតំចក្ខុវិញ្ញាណំ តថា សោតវិញ្ញាណំ ឃានវិញ្ញាណំ ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ សុខសហគតំកាយវិញ្ញា

ណំ ឧបេក្ខាសហគតំសម្បដិច្ឆនំ សោមនស្សសហគតំសន្តីរណំ ឧបេក្ខាសហគតំសន្តីរណញ្ចេតិ ឥមានិ អដ្ឋបិ កុសលវិបាកាហេតុកចិត្តានិ នាម ។ ឧបេក្ខាសហគតំ
បញ្ចទ្វារាវជ្ជនំ តថា មនោទ្វារាវជ្ជនំ សោមនស្សសហគតំ ហសិតុប្បាទចិត្តញ្ចេតិ ឥមា និ តីណិបិ អហេតុកកិរិយាចិត្តានិ នាម ។ ឥច្ចេ
វំ សព្វថាបិ អដ្ឋារសាហេតុកចិត្តានិ សមត្តា និ ។ សត្តាកុសលបាកានិ បុញ្ញបាកានិ អដ្ឋធា ក្រិយា ចិត្តានិ តីណីតិ អដ្ឋារសអហេតុកា ។ បាបា
ហេតុកមុត្តានិ សោភណានីតិ វុច្ចរេ ឯកូន សដ្ឋិចិត្តានិ អថេកនវុតីបិវា ។ សោមនស្សសហគតំញា ណសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកមេកំ សសង្ខារិកមេ
កំ សោមនស្សសហគតំញាណវិប្បយុត្តំ អសង្ខារិកមេកំ សសង្ខារិកមេកំ ឧបេក្ខាសហគតំញាណ

វិប្បយុត្តំ អសំខារិកមេកំសសំខារិកមេកន្តិ ឥមានិអដ្ឋបិកាមាវចរកុសលចិត្តានិនាម ។ សោមនស្សសហគតំញាណសម្បយុត្តំ អសំខារិកមេកំសសំខារិកមេកំ សោមនស្ស
សហគតំញាណវិប្បយុត្តំ អសំខារិកមេកំស សំខារិកមេកំ ឧបេក្ខាសហគតំញាណសម្បយុត្តំ អសំខា រិកមេកំសសំខារិកមេកំ ឧបេក្ខាសហគតំញា
កា ណវិប្បយុត្តំ អសំខារិកមេកំសសំខារិកមេ កន្តិ ឥមានិអដ្ឋបិសហេតុកកាមាវចរវិបាកចិត្តានិនាម ។ សោមនស្សសហគតំញាណសម្បយុត្តំ
អសំខារិកមេកំសសំខារិកមេកំ សោមនស្ស សហគតំញាណវិប្បយុត្តំ អសំខារិកមេកំសសំខារិកមេ កំ ឧបេក្ខាសហគតំញាណសម្បយុត្តំ អ
សំខារិកមេកំសសំខារិកមេកំ ឧបេក្ខាសហគតំញាណវិប្បយុត្តំ អសំខារិកមេកំសសំខារិកមេកន្តិ ឥមានិអដ្ឋបិសហេតុកកាមាវចរក្រិយាចិត្តានិនាម ។ ឥច្ចេវំ

សព្វថាបិ ចតុវីសតិសហេតុកកាមាវចរកុសលវិបាកក្រិយាចិត្តានិសមត្តានិ ។ វេទនាញាណសំខារ ភេទេនចតុវីសតិ សហេតុកាមាវចរបុញ្ញបាកក្រិយាមតា ។
កាមេតេវីសបាកានិ បុញ្ញាបុញ្ញានិវីសតិ ឯកាទសក្រិយាចេតិ ចតុបញ្ញាសសព្វថា ។ កា មាវចរចិត្តានិសមត្តានិ ។ វិតក្កវិចារបីតិសុ
ខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានកុសលចិត្តំ វិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានកុសលចិត្តំ បីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានកុស
លចិត្តំ សុខេកគ្គតាសហិតំ ចតុត្ថជ្ឈា នកុសលចិត្តំ ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈាន កុសលចិត្តញ្ចេតិ ឥមានិបញ្ចបិរូបាវចរ
កុសលចិត្តានិនាម ។ វិតក្កវិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានវិបាកចិត្តំ វិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានវិបាកចិត្តំ បីតិសុខេកគ្គតាសហិ

ក

តំ តតិយជ្ឈានវិបាកចិត្តំ សុខេកគ្គតាសហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានវិបាកចិត្តំ ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានវិបាកចិត្តញ្ចេតិ ឥមានិ បញ្ចរូបាវចរវិបាកចិត្តានិ
នាម ។ វិតក្កវិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានកិរិយាចិត្តំ វិចារបីតិសុខេកគ្គតាស ហិតំ ទុតិយជ្ឈានកិរិយាចិត្តំ បីតិសុខេ
កគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានកិរិយាចិត្តំ សុខេកគ្គតាសហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានកិរិយាចិត្តំ ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានកិរិយាចិត្តញ្ចេ
តិ ឥមានិ បញ្ចរូបាវចរកិរិយាចិត្តានិ នាម ។ ឥច្ចេវំ សព្ពថាបិ បណ្ណរសរូបាវចរកុសលវិបាកកិរិយាចិត្តានិ សមត្តានិ ។ បញ្ចធា ឈានភេ
ទេន រូបាវចរមានសំ បុញ្ញបាកក្រិយាភេទា តំ បញ្ចទសធា ភវេ ។ អាកាសានញ្ចាយតនកុសលចិត្តំ វិញ្ញាណញ្ចាយតនកុសលចិត្តំ អាកិញ្ចញ្ញាយតន

កុសលចិត្តំ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនកុសលចិត្តញ្ចេតិ ឥមានិ ចត្តារិ អរូបាវចរកុសលចិត្តានិ នាម ។ អាកាសានញ្ចាយតនវិបាកចិត្តំ វិញ្ញាណញ្ចាយតនវិបា
កចិត្តំ អាកិញ្ចញ្ញាយតនវិបាកចិត្តំ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនវិបាកចិត្តញ្ចេតិ ឥមានិ ចត្តារិ អរូបាវចរវិបាកចិត្តានិ នាម ។ អាកាសានញ្ចាយ
តនកិរិយាចិត្តំ វិញ្ញាណញ្ចាយតនកិរិយាចិត្តំ អាកិញ្ចញ្ញាយតនកិរិយាចិត្តំ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនកិរិយាចិត្តញ្ចេតិ ឥមានិ ចត្តារិ អរូបា
វចរកិរិយាចិត្តានិ នាម ។ ឥច្ចេវំ សព្ពថាបិ ទ្វាទស អរូបាវចរកុសលវិបាកកិរិយាចិត្តានិ សមត្តានិ ។ អាលម្ពនប្បភេទេន ចតុធារុប្បមានសំ បុញ្ញបាក
ក្រិយាភេទា បុន ទ្វាទសធា ឋិតំ ។ សោតាបត្តិមគ្គចិត្តំ សកទាគាមិមគ្គចិត្តំ អនាគាមិមគ្គចិត្តំ អរហត្តមគ្គចិត្តញ្ចេតិ ឥមានិ ចត្តារិ លោកុត្តរកុសលចិត្តានិ នាម ។

កុ

សោតាបត្តិផលចិត្តំ សកទាគាមិផលចិត្តំ អនាគាមិផលចិត្តំ អរហត្តផលចិត្តញ្ចេតិ ឥមានិ ចត្តារិបិ លោកុត្តរវិបាកចិត្តានិ នាម ។ ឥច្ចេវំ សព្វថាបិ អដ្ឋ លោកុត្តរកុសលវិបា
កចិត្តានិ សមត្តានិ ។ ចតុមគ្គប្បភេទេន ច តុធា កុសលំ តថា បាកំ តស្ស ផលត្តាតិ អដ្ឋធានុត្តរំ មតំ ។ ទ្វាទសាកុសលានេវំ កុសលានេកវីសតិ :
ឆត្តឹសេវ វិបាកានិ ក្រិយាចិត្តានិ វីសតិ ។ ចតុបញ្ញាសធា កាមេ រូបេ បន្នរសីរយេ ចិត្តានិ ទ្វាទសារុប្បេ អដ្ឋធានុត្តរេ តថា ។ ឥត្ថមេកូននវុតិ
ប្បភេទំ បន មានសំ ឯកវីសសតំ វាថ វិភជន្តិ វិចក្ខណា ។ កថមេកូននវុតិវិធំ ចិត្តំ ឯកវីសសតំ ហោតិ ។ វិតក្កវិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ
បឋមជ្ឈានសោតាបត្តិមគ្គចិត្តំ វិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានសោតាបត្តិមគ្គចិត្តំ បីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានសោតាបត្តិមគ្គចិត្តំ សុខេកគ្គ

តាសហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានសោតាបត្តិមគ្គចិត្តំ ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានសោតាបត្តិមគ្គចិត្តញ្ចេតិ ឥមានិ បញ្ចបិ សោតាបត្តិមគ្គចិត្តានិ នាម ។ តថា សកទាគាមិអ
នាគាមិ អរហត្តមគ្គចិត្តានិ ចេតិ សមវីសតិ មគ្គចិត្តានិ នាម តថា ផលចិត្តានិ ចេតិ សមចត្តាឡីសលោកុត្តរចិត្តានិ ភវន្តិ ។ ឈានង្គយោគភេទេន
កត្វេកេកន្តុ បញ្ចធា វុច្ចតានុត្តរំ ចិត្តំ ចត្តាឡីសវិធន្តិ ច ។ យថា ច រូបាវចរំ គយ្ហតានុត្តរំ តថា បឋមាទិជ្ឈានភេទេ អារុប្បញ្ចាបិ បញ្ចមេ
ឯកាទសវិធំ តស្មា បឋមាទិកមីរិតំ ឈានមេកេកមន្តេ តុ តេវីសតិវិធំ ភវេ ។ សត្តតឹសវិធំ បុញ្ញំ ទ្វិបញ្ញាសវិធំ តថា បាកមិច្ចាហុ ចិត្តានិ
ឯកវីសសតំ ពុធា ។ ឥតិ អភិធម្មត្ថសង្គហេ ចិត្តសង្គហវិភាគោ នាម បឋមោ បរិច្ឆេទោ ។ ឯកុប្បាទនិរោធា ច ឯកាលម្ពនវត្ថុកា ចេតោយុត្តា ទ្វិបញ្ញាស

ឧប្បាទេតព្វាការតា ។ ករុណ៍ ។ ផស្សោ វេទនា សញ្ញា ចេតនា ឯកគ្គតា ជីវិតិន្ទ្រិយំ មនសិការោ ចេតិ សត្តិមេ ចេតសិកា សព្វចិត្តសាធារណា នាម ។ វិតក្កោ វិចារោ
អធិមោក្ខោ វីរិយំ បីតិ ឆន្ទោ ចាតិ ឆយិមេ ចេតសិកា បកិណ្ណកា នាម ។ ឯវមេតេ តេរស ចេតសិកា អញ្ញសមានាតិ វេទិតព្វា ។ មោហោ អហិរិកំ
ក្ឫ អនោត្តប្បំ ឧទ្ធច្ចំ លោភោ ទិដ្ឋិ មានោ ទោសោ ឥស្សា មច្ឆរិយំ កុក្កុច្ចំ ថីនំ មិទ្ធំ វិចិកិច្ឆា ចេតិ ចុទ្ទសិមេ ចេតសិកា អកុសលា នាម ។ សទ្ធា សតិ ហិរិ ឱត្តប្បំ អ
លោភោ អទោសោ តត្រមជ្ឈត្តតា កាយបស្សទ្ធិ ចិត្តបស្សទ្ធិ កាយលហុតា ចិត្តលហុតា កាយមុទុតា ចិត្តមុទុតា កាយកម្មញ្ញតា ចិត្តកម្មញ្ញតា
កាយបាគុញ្ញតា ចិត្តបាគុញ្ញតា កាយុជុកតា ចិត្តុជុកតា ចេតិ ឯកូនវីសតិមេ ចេតសិកា សោភណសាធារណា នាម ។ សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ ចេតិ

តិស្សោ វិរតិយោ នាម ។ ករុណាមុទិតា បន អប្បមញ្ញា នាមាតិ សព្វថាបិ បញ្ញិន្ទ្រិយេន សទ្ធឹ បញ្ចវីសតិមេ ចេតសិកា សោភណាតិ វេទិតព្វា ។ ឯត្តាវតា ច តេរសញ្ញស
មានា ច ចុទ្ទសាកុសលា តថា សោភណា បញ្ចវីសាតិ ទ្វេបញ្ញាស បវុច្ចរេ ។ តេសំ ចិត្តាវិយុត្តានំ យថាយោគមិតោ បរំ ចិត្តុប្បាទេសុ បច្ចេ
កំ សម្បយោគោ បវុច្ចតិ ។ សត្ត សព្វត្ថ យុជ្ជន្តិ យថាយោគំ បកិណ្ណកា ចុទ្ទសាកុសលេស្វេវ សោភណេស្វេវ សោភណា ។
កថំ ។ សព្វចិត្តសាធារណា តាវ សត្តិមេ ចេតសិកា សព្វេសុបិ ឯកូននវុតិចិត្តុប្បាទេសុ លព្ភន្តិ ។ បកិណ្ណកេសុ បន វិតក្កោ តាវ ទ្វិ
បញ្ចវិញ្ញាណវជ្ជិតកាមាវចរចិត្តេសុ ចេវ ឯកាទសសុ បឋមជ្ឈានចិត្តេសុ ចាតិ បញ្ចបញ្ញាសចិត្តេសុ ឧប្បជ្ជតិ ។ វិចារោ បន តេសុ ចេវ ឯកាទសសុ

ទុតិយជ្ឈានចិត្តេសុ ចាតិ ឆសដ្ឋិចិត្តេសុ ។ អធិមោក្ខោ ទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណវិចិកិច្ឆាវជ្ជិតចិត្តេសុ ។ វីរិយំ បន បញ្ចទ្វារាវជ្ជនទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណសម្បដិច្ឆនសន្តី-
រណវជ្ជិតចិត្តេសុ ។ បីតិ ទោមនស្សុបេ ក្ខាសហគតកាយវិញ្ញាណចតុត្ថជ្ឈានវជ្ជិតចិត្តេសុ ។ ឆន្ទោ អហេតុកមោមូហវជ្ជិតចិត្តេសុ ។
កេ តេ បនចិត្តុប្បាទា យថាក្កមំ ឆសដ្ឋិ បញ្ច បញ្ញាស ឯកាទស ច សោឡស សត្តតិ វីសតិ ចេវ បកិណ្ណកវិវជ្ជិតា បញ្ចបញ្ញាស ឆសដ្ឋិដ្ឋ
សត្តតិ តិសត្តតិ ឯកបញ្ញាស ចេកូន សត្តតិ សបកិណ្ណកា ។ អកុសលេសុ បន មោ ហោ អហិរិកំ អនោត្តប្បំ ឧទ្ធច្ចញ្ចាតិ ចត្តា
រោមេ ចេតសិកា សព្ពាកុសលសាធារណា សព្ពេសុបិ ទ្វាទសាកុសលេសុ លព្ភន្តិ ។ លោភោ អដ្ឋសុ លោភសហគតចិត្តេស្វេវ លព្ភតិ ។ ទិដ្ឋិ ចតូសុ ទិដ្ឋិ

គតសម្បយុត្តេសុ ។ មានោ ចតូសុ ទិដ្ឋិគតវិប្បយុត្តេសុ ។ ទោសោ ឥស្សា មច្ឆរិយំ កុក្កុច្ចញ្ចាតិ ទ្វីសុ បដិឃសម្បយុត្តចិត្តេសុ ។ ថីនមិទ្ធំ បញ្ចសុ សសង្ខារិកចិត្តេសុ ។
វិចិកិច្ឆា វិចិកិច្ឆាសហគតចិត្តេយេវ លព្ភតីតិ ។ សព្ពាបុញ្ញេសុ ចត្តារោ លោភមូលេ តយោ គតា ទោសមូលេសុ ចត្តារោ សសង្ខារេ ទ្វយំ តថា
វិចិកិច្ឆា វិចិកិច្ឆា ចិត្តេ ចាតិ ចុទ្ទសា កុសលេស្វេវ សម្បយុជ្ជន្តិ បញ្ចធា ។ សោភណេសុ បន សោភណសាធារណា តាវ ឯកូនវីស
តិ ចេតសិកា សព្ពេសុបិ ឯកូនសដ្ឋិ សោភណចិត្តេសុ សំវិជ្ជន្តិ ។ វិរតិយោ បន តិស្សោបិ លោកុត្តរចិត្តេសុ សព្ពថាបិ និយតា ឯក
តោ លព្ភន្តិ ។ លោកិយេសុ បន កាមាវចរកុសលេស្វេវ កទាចិ សន្ទិស្សន្តិ វិសុំ វិសុំ ។ អប្បមញ្ញាយោ បន ទ្វាទសសុ បញ្ចមជ្ឈានវជ្ជិតមហគ្គតចិត្តេសុ

ចេវ កាមាវចរកុសលេសុ សហេតុកកាមាវចរក្រិយាចិត្តេសុ ចាតិ អដ្ឋវីសតិចិត្តេស្វេវ កទាចិ នានា ហុត្វា ជាយន្តិ ។ ឧបេក្ខាសហគតេសុ បនេត្ថ ករុណាមុទិតា ន
សន្តីតិ កេចិ វទន្តិ ។ បញ្ញា បន ទ្វាទសសុញ្ញា សម្បយុត្តកាមាវចរចិត្តេសុ ចេវ សព្វេសុបិ បញ្ចតឹសម ហគ្គតលោកុត្តរចិត្តេសុ ចាតិ សត្តចត្តាឡីស
ទោ ចិត្តេសុ សម្បយោគំ គច្ឆតីតិ ។ ឯកុនវីសតិ ធម្មា ជាយន្តេកុនសដ្ឋិសុ តយោ សោឡសចិត្តេសុ អដ្ឋវីសតិយំ ទ្វយំ បញ្ញា បកាសិតា សត្ត
ចត្តាឡីសវិធេសុបិ សម្បយុត្តា ចតុធេវំ សោ ភនេស្វេវ សោភនា ។ ឥស្សាមច្ឆេរកុក្កុច្ច វិរតិ ករុណាទយោ នានា កទាចិ មានោ ច ថីនមិទ្ធំ
តថា សហ ។ យថាវុត្តានុសារេន សេសា និយតយោគិនោ សង្គហញ្ច បវក្ខាមិ តេសំ ទានិ យថារហំ ។ ឆត្តឹសានុត្តរេ ធម្មា បញ្ចតឹស មហគ្គតេ អដ្ឋតឹសាបិ លព្ភន្តិ

កាមាវចរសោភនេ សត្តវីសត្យបុញ្ញម្ហិ ទ្វាទសាហេតុកេតិ ច យថាសម្ភវយោគេន បញ្ចធា តត្ថ សង្គហោ ។ កថំ ។ លោកុត្តរេសុ តាវ អដ្ឋសុ បឋមជ្ឈានិកចិត្តេសុ
អញ្ញសមានា តេរស ចេតសិកា អប្បមញ្ញាវជ្ជិ តា តេវីសតិ សោភនចេតសិកា ចេតិ ឆត្តឹស ធម្មា សង្គហំ គច្ឆន្តិ ។ តថា ទុតិយជ្ឈានិកចិត្តេសុ វិតក្កវជ្ជា ។ តតិ
យជ្ឈានិកចិត្តេសុ វិតក្កវិចារវជ្ជា ។ ចតុត្ថជ្ឈា និកចិត្តេសុ វិតក្កវិចារបីតិវជ្ជា ។ បញ្ចមជ្ឈានិកចិត្តេសុ ឧ បេក្ខាសហគតា តេ ឯវ សង្គយ្ហន្តីតិ ។ សព្វថាបិ
អដ្ឋសុ លោកុត្តរចិត្តេសុ បញ្ចកជ្ឈានវសេន បញ្ចធាវ សង្គហោ ហោតីតិ ។ ឆត្តឹស បញ្ចតឹសា ច ចតុ ត្តឹស យថាក្កមំ តេត្តឹស ទ្វយមិច្ចេវំ បញ្ចធានុត្ត
រេ ឋិតា ។ មហគ្គតេសុ បន តីសុ បឋមជ្ឈានិកចិត្តេសុ តាវ អញ្ញសមានា តេរស ចេតសិកា វិរតិត្តយវជ្ជិតា ទ្វាវីសតិ សោភនចេតសិកា ចេតិ បញ្ចតឹស ធម្មា សង្គហំ គច្ឆន្តិ ។

ករុណាមុទិតាបនេត្ថ បច្ចេកមេវយោជេតព្វា ។ តថាទុតិយជ្ឈានិកចិត្តេសុ វិតក្កវជ្ជា ។ តតិយជ្ឈានិកចិត្តេសុ វិតក្កវិចារវជ្ជា ។ ចតុត្ថជ្ឈានិកចិត្តេសុ វិតក្កវិចារបីតិវជ្ជា
។ បញ្ចមជ្ឈានិកចិត្តេសុ បណ្ណរស អប្បមញ្ញាយោនលព្ភន្តិ ។ សព្វថាបិ សត្តវីសតិ មហគ្គតចិត្តេសុ បញ្ចកជ្ឈានវសេន បញ្ចធាវសង្គហោ
កេ ហោតិ ។ បញ្ចតឹសចតុតឹស តេតឹសា ចយថាក្កមំ ទ្វត្តឹសាចេវតឹសាតិ បញ្ចធាវមហគ្គតេ ។ កាមាវចរសោភនេសុបន កុសលេសុតា
វ បឋមទ្វយេ អញ្ញសមានា តេរសចេតសិកា បញ្ចវីសតិសោភនចេតសិកា ចាតិ អដ្ឋតឹសធម្មា សង្គហំគច្ឆន្តិ ។ អប្ប
មញ្ញាវិរតិយោ បនេត្ថ បញ្ចបិ បច្ចេកមេវ យោជេតព្វា ។ តថាទុតិយទ្វយេ ញាណវជ្ជិតា ។ តតិយទ្វយេ ញាណសម្បយុត្តា បីតិវជ្ជិតា ។ ចតុត្ថទ្វយេ ញាណបីតិ

វជ្ជិតា តេឯវសង្គយ្ហន្តិ ។ កិរិយាចិត្តេសុបិ វិរតិវជ្ជិតា តថេវចតុសុបិ ទុកេសុ ចតុធាសង្គយ្ហន្តិ ។ តថាវិបាកេសុ ច អប្បមញ្ញាវិរតិវជ្ជិតា តេឯវសង្គយ្ហន្តិ ។ សព្វ
ថាបិ ចតុវីសតិ កាមាវចរសោភនចិត្តេសុ ទុ ក្កវសេន ទ្វាទសធាវសង្គហោ ហោតីតិ ។ អដ្ឋតឹស សត្តតឹស ទ្វយំ ឆត្តឹសកំ សុភេ បញ្ចតឹស ចតុត្តឹស
ទ្វយំ តេត្តឹសកំ ក្រិយេ ។ តេត្តឹស បាកេ ទ្វត្តឹស ទ្វយេ កត្តឹសកំ ភវេ សហេតុកាមាវចរ បុញ្ញបាកក្រិយា មនេ ។ នវិជ្ជន្តេត្ថវិរតី ក្រិយាសុច
មហគ្គតេ អនុត្តរេ អប្បមញ្ញា កាមបាកេ ទ្វយំតថា ។ អនុត្តរេ ឈានធម្មា អប្បមញ្ញា ចមជ្ឈិមេ វិរតិញាណបីតី ច បរិត្តេសុ វិសេស
កា ។ អកុសលេសុ បន លោភមូលេសុ តាវ បឋមេ អសង្ខារិកេ អញ្ញសមានា តេរសចេតសិកា អកុសលសាធារណា ចត្តារោ ចាតិ សត្តរស លោភទិដ្ឋីហិ សទ្ធិំ ឯកូនវី

សវិញ្ញាណក្ខន្ធំ គច្ឆន្តិ ។ តាវទេវ ទុតិយេ អសំខារិកេ លោភមូលេ ននសន្តិ ។ តតិយេ តេវីសតិវជ្ជិតា លោភទិដ្ឋិយា អញ្ញាស ។ ចតុត្ថេ តេវលោភមូលេ នន ។ បញ្ចមេ បន
ជីវិតព្យាយុត្តអសំខារិកេ ចោទោឥស្សា បដ្ឋិវិយំ កុក្កុច្ចញ្ចាតិ ចតុបរិសត្តីបិតិវជ្ជិតា ទោមនំ សតិបញ្ញាសក្ខន្ធំ ។ ឥស្សាមច្ឆេរកុក្កុច្ចា
កា និយតេត្វ បច្ចេកមេវ យោជេតព្ពានិ ។ អសំខារិកបញ្ចកេបិ តាវទេវចីវបិទ្វេន ទសេ សេក្ខាយោជេតព្ពា ។ ឧទ្ធច្ចបិតិវជ្ជិតា
បឋមញ្ញាសមានា អញ្ញេសមានកុសលសាធា រណាចត្តារោចេតិ បញ្ញាសព្វាអញ្ញសមានតេសម្បយុត្តិ ។ ទុតិយាបិសមានតានិច្ចេតនាជេត្វា
ទសវិធា ទុតិយាបិសមានតាតេវបញ្ញាសមានសម្បយុត្តិ ។ សព្វាបិច្ចខណាកុសលចិត្តុប្បាទេសុ បច្ចេកមេវយោជិយមានាបិ គណនេទសេនសព្វានាទសន្ធ

មិតាការទស្តិតិ ។ អញ្ញេឧទសព្វារស ទសេកាទសទសតិ តាទសបញ្ញាសាតិ សព្វានាកុសលចេតីតា ។ សាធារណាចត្តារោ សមានាចនសបរេ ចុទ្ធសេតេបចុទ្ធិកំ ៖
សព្វាកុសលយោជិតេ ។ អហេតុកេសុបន បាសនចិត្តេកាទ ឆន្ទវជ្ជិតាអញ្ញសមានា ទ្វាទស ទស្សាសន្ធាំគច្ឆន្តិ ។ តសោទ្វេទនេឆន្ទបីតិ
វជ្ជិតា ។ សុខសន្តីរណេឆន្ទវិរិយវជ្ជិតា ។ មនោធាតុត្តិកាហេតុកបដិសន្ធិយុគ្គលេសុ ឆន្ទបីតិវិរិយ វជ្ជិតា ។ ទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណេសុ បកិណ្ណក
វជ្ជិតា តេឯវសត្តយុត្តិ ។ សព្វានាបិអញ្ញាសមា ហេតុកេសុ គណនាទសេនចតុនាទសន្ធយោ ហោតីតិ ។ ទ្វាទសេកាទសទស សព្វាចាតិចតុព្វិធា
អញ្ញាសមាហេតុកេសុ ចិត្តុប្បាទេសុសន្ធយោ ។ អហេតុកេសុសព្វត្ថ សព្វសោភាយោជិតាយំ ឥតិទេវាបានេធុត្តា តេតិំសវិធសន្ធហា ។ ឥត្ថំចិត្តាវយុត្តានំ សម្ប

យោគាញសត្តំ ញាណកេន៎យតាយោតំ ចិត្តេនសម្បយុត្តំសេ ។ ឥតិអភិធម្មត្ថសង្គហេ ចេតសិកសង្គហវិភាគោនាមទុតិយោបរិច្ឆេទោ ។ សម្បយុត្តាយថាយោ
គំ តេបញ្ញាសសភាវតោ ចិត្តចេតសិកាធម្មា តេសំទានិយថារហំ វេទនាហេតុតោកិច្ច ទ្វារាលម្ពនវត្ថុតោ ចិត្តុប្បាទវសេនេវ សង្គហោនាម
កំ នីយតេ ។ តត្ថវេទនាសង្គហេតាវតិវិធា វេទនា សុខាទុក្ខាអទុក្ខមសុខាចេតិ ។ សុខំទុក្ខំសោ មនស្សំ ទោមនស្សំឧបេក្ខាតិចភេទេន
—បញ្ចធាហោតិ ។ តត្ថសុខសហគតំ កុសលវិបាកំ កាយវិញ្ញាណមេកមេវ ។ តថា ទុក្ខសហគតំអកុសលវិបាកំកាយវិញ្ញាណំ
។ សោមនស្សសហគតំចិត្តានិបន លោភមូលានិចត្តារិ ទ្វាទសកាមាវចរសោភណានិ សុខសន្តីរណហសនានិចទ្វេតិ អដ្ឋារសកាមាវចរចិត្តានិចេវ បឋម

ទុតិយតតិយចតុត្ថជ្ឈានសង្ខាតានិ ចតុចត្តាឡីសមហគ្គតលោកុត្តរចិត្តានិចេតិ ទ្វាសដ្ឋិវិធានិភវន្តិ ។ ទោមនស្សសហគតានិបន ទ្វេបដិឃចិត្តានេវ ។ សេសានិសព្វា
និបិបញ្ចបញ្ញាសឧបេក្ខាសហគតចិត្តានេវា តិ ។ សុខំទុក្ខមុបេក្ខាតិ តិវិធាតត្ថវេទនា សោមនស្សំទោ មនស្សំ ឥតិភេទេនបញ្ចធា ។ សុខមេកត្ថ
ទុក្ខញ្ច ទោមនស្សំទ្វយេឋិតំ ទ្វាសដ្ឋីសុសោ មនស្សំ បញ្ចបញ្ញាសកេតរា ។ ហេតុសង្គហេ ហេ តុសង្គហេ លោភោទោសោមោហោ អលោ
ភោអទោសោអមោហោចាតិ ឆហេតូភវន្តិ ។ តត្ថបញ្ចទ្វារាវជ្ជនទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណសម្បដិច្ឆនសន្តីរណ វោដ្ឋព្ពនហសនវសេន អដ្ឋារសអហេតុក
ចិត្តានិនាម ។ សេសានិសព្វានិបិឯកសត្តតិចិត្តានិសហេតុកានេវ ។ តត្ថាបិទ្វេមោមូហចិត្តានិឯកហេតុកានិ ។ សេសានិទសអកុសលចិត្តានិចេវ ញាណវិប្បយុត្តានិ

ឆន្ទសមាធិបធានសោភណានិទេវ ឆន្ទសមិទ្ធហេតុកបិត្តាតិ ។ ឆន្ទសញ្ញាណសម្បយុត្តកាមាវចរសោភណានិទេវ បញ្ចកំសមាបត្តិហេតុត្តវិតិត្តានិទេវ សត្តុចត្តា
ឬរិសតិហេតុកបិត្តាតិ ។ ហោហោហោហោ ហោហោហ ហេតុអកុសលាកាយា អហោហោហោហោ ហោហោហ កុសលាព្យាកតាកត ។ អហោ
កះ តុកិច្ចរហេកហេតុកាទ្វេទ្វិនសតិ ទុហោ តុការបតាសត្ត ចត្តាឡីសតិហេតុកា ។ កិច្ចសន្តហោ កិច្ចានិតាម បដិសន្ធិកទក្ខុបក្ខនេក្ស្មន
សាទនយាយនសាយនសុត្យនសម្បដីភ្ញុ សន្តិរណាទោវ្ធនជវនតទាលម្ពនាចុតិវសេន ចុទ្ទស គាតិភាវត្ត ។ បដិសន្ធិកទក្ខុបក្ខនបញ្ចកេញ្ញា
លាព្វានិរសេនបន តេសំនសនានកោបេវនិកញ្ញោ ។ តត្ថទ្វេទុបេក្ខាសហាគតសន្តិរណានិទេវ អដ្ឋបហាវចាកានិច នវមហាបវចាកានិទេតិ

ឯកុនវីសតិចិត្តានិ បដិសន្ធិកទក្ខុតិកិច្ចានិនាម ។ អាវជ្ជនកិច្ចានិមនទ្វេ ។ តថាទស្សនសាវនឃាយនសាយនសុត្យនសម្បដីភ្ញុកិច្ចានិយ ។ តិណិសន្តិរណាកិច្ចានិ ។ ម
នោទ្វារាវជ្ជនំវោទ បញ្ចទ្វារេវោដ្ឋព្វនកិច្ចំសា នេតិ ។ អាវជ្ជនទ្វយវជ្ជិតានិ កុសលាកុសលផលកិរិ យាចិត្តានិ បញ្ចបញ្ញាសជវនកិច្ចានិ ។
បហាវចាកានិទេវ សន្តិរណត្តយេតិ ឯកាទសតទាលម្ពនកិច្ចានិ ។ តេសុបន ទ្វេទុបេក្ខាស ហគតសន្តិរណានិត្តានិ បដិសន្ធិកទក្ខុតិ
តទាលម្ពនសន្តិរណវសេន ចតុកិច្ចានិនាម ។ មហាវចាកានិអដ្ឋ បដិសន្ធិកទក្ខុតិតទាលម្ពនាទ វសេន តិកិច្ចានិ ។ មហគ្គតវចាកានិនវ
បដិសន្ធិកទក្ខុចុតិវសេនតិកិច្ចានិ ។ សោមនស្សសហគតសន្តិរណំ សន្តិរណតទាលម្ពនវសេនទុកិច្ចំ ។ តថាវោដ្ឋព្វនំ វោដ្ឋព្វនអាវជ្ជនវសេន ។ សេសានិបន

សព្វានិបិ ជវនមនោធាតុត្តិកទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណានិ យថាសម្ភវមេកកិច្ចានីតិ ។ បដិសន្ធាទយោ នាម កិច្ចភេទេន ចុទ្ទស ទសធា ឋានភេទេន ចិត្តុប្បាទា បកាសិតា
។ អដ្ឋសដ្ឋិ តថា ទ្វេ ច នវដ្ឋ ទ្វេ យថាក្កមំ ឯកទ្វិតិចតុបញ្ច កិច្ចដ្ឋានានិ និទ្ទិសេ ។ ទ្វារសង្គហេ ទ្វារានិនាម ចក្ខុទ្វារំ សោតទ្វារំ ឃានទ្វារំ
១ ជិវ្ហាទ្វារំ កាយទ្វារំ មនោទ្វារញ្ចេតិ ឆព្វិធានិ ភវន្តិ ។ តត្ថ ចក្ខុមេវ ចក្ខុទ្វារំ ។ តថា សោតាទយោ សោតទ្វារាទីនិ ។ មនោទ្វារំ បន
ភវង្គន្តិ បវុច្ចតិ ។ តត្ថ បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចក្ខុវិញ្ញាណសម្បដិច្ឆនសន្តីរណវោដ្ឋព្វនកាមាវចរជវនតទារម្មណវសេន ឆចត្តាឡីសចិត្តានិ
ចក្ខុទ្វារេ យថារហំ ឧប្បជ្ជន្តិ ។ តថា បញ្ចទ្វារាវជ្ជនសោតវិញ្ញាណាទិវសេន សោតទ្វារាទីសុបិ ឆចត្តាឡីសេវ ភវន្តីតិ ។ សព្វថាបិ បញ្ចទ្វារេ

ចតុបញ្ញាសចិត្តានិ កាមាវចរានេវ ហោន្តិ ។ មនោទ្វារេ បន មនោទ្វារាវជ្ជនបញ្ចបញ្ញាសជវនតទារម្មណវសេន សត្តសដ្ឋិចិត្តានិ ភវន្តិ ។ ឯកូនវីសតិ ប
ដិសន្ធិភវង្គចុតិវសេន ទ្វារវិមុត្តានិ ។ តេសុ ទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណានិ ចេវ មហគ្គតលោកុត្តរជវនានិ ចេតិ ឆត្តឹសតិ យថារហមេកទ្វារិកចិត្តានិ នាម ។
មនោធាតុត្តិកំ បន បញ្ចទ្វារិកំ ។ សុខសន្តីរណវោដ្ឋព្វនកាមាវចរជវនានិ ឆទ្វារិកចិត្តានិ ។ ឧបេក្ខាសហគតសន្តីរណមហាវិបាកានិ ឆទ្វារិ
កានិ ចេវ ទ្វារវិមុត្តានិ ច ។ មហគ្គតវិបាកានិ ទ្វារវិមុត្តានេវ ។ ឯកទ្វារិកចិត្តានិ បញ្ចទ្វារិកានិ ឆទ្វារិកចិត្តានិ ឆទ្វារិកវិមុត្ត
ញ្ច វិមុត្តញ្ច សព្វថា ឆត្តឹសតិ តថា តីណិ ឯកត្តឹស យថាក្កមំ ទសធា នវធា ចេតិ បញ្ចធា បរិទីបយេ ។ ទ្វារសង្គហោ ។ អាលម្ពណសង្គហេ អាលម្ពណានិ នាម រូបារម្មណំ សទ្ទារម្មណំ គន្ធារម្មណំ

រោបុគ្គលំ ធេដ្ឋាបុគ្គលំឧទ្ទាបុគ្គលាភេទតិ នត្ថិតាទិកាទត្ថិ ។ តត្ថរូបបេទរូពាបុគ្គលំ ។ តតោសង្ខេបេនសង្ខាបុគ្គលាទីនិ ។ ឧទ្ទាបុគ្គលាម្បន បសាទសុខុមរូបចិត្តចេ
តសិកានិត្តានបញ្ញត្តិទសេន នតាវត្ថុប្បតិ ។ តត្ថបត្ថរិកាចិត្តានំសព្ពេសំបិ រូបបេទការបុគ្គលំ តញ្ញ បច្ចុប្បន្នបេទ ។ តតោសោតព្វាវិកាចិត្តានិសម្បិ
៧ សង្ខេបេនបច្ចុប្បន្នបេទ ។ បរតោព្វាវិកា ចិត្តានម្បន នត្ថិឧប្បិបច្ចុប្បន្នបតិតាគតតតកាលទមុត្ត ញ្ញ យតាវាបាលបុគ្គលំហោតិ ។
ព្វាវនិយុត្តានញ្ញ បដិសន្ធិកាវត្ថុកតិសំ ឝតានំ នត្ថិឧប្បិយតាសប្តវំ យេកុយេប្បនកាវត្ថ ទេ នព្វាវតបាតីតបច្ចុប្បន្នបតីតំបញ្ញត្តិកុតំ
ដ កាប្បកប្បនិចិត្តតពិនិចិត្តសប្បុតាបាលបុគ្គលំហោតិ ។ តេសុឧក្កុទញ្ញាណានីនិ យតាត្ថុបំរុពានិឡលោកាលប្បុលាភេទ ។ បតោនាតុតិក្កប្បន រូពានិបញ្ញា

វត្ថុលំ ។ កោសិកាមាវចរនាមាទិនាសន្ទិដ្ឋិញ្ញ សព្ពាបិកាមាវចរាលម្ពលាភេទ ។ អកុសលានិចត្តារិញ្ញាណសម្បយុត្តកាមាវចរាវចរាទិនិ លោកុត្តរទ្វិត
សព្ពាលម្ពលានិ ។ ញ្ញាណសម្បយុត្តកាមាវចរកុសលានិចេវ បញ្ចមជ្ឈានសំខាតំអភិញ្ញាកុ សលញ្ញ អរហត្តមគ្គផលវជ្ជិតសព្ពាលម្ពលា
និ ។ ញ្ញាណសម្បយុត្តកាមាវចរកិរិយានិ ចេវ កិរិយាភិញ្ញាចោដ្ឋព្វនញ្ញ សព្ពាបិសព្ពាលម្ព លានិ ។ អកុសលកុសលវិបាកក្រិយានិអបាត្តុតា
លម្ពលានិ ។ សោតាបត្តិមគ្គចិត្តានិ សព្ពានិបិបញ្ញត្តាលម្ពលានិ ។ លោកុត្តរចិត្តានិនិព្វាន លម្ពលានីតិ ។ បញ្ចសាលិត្តិ នចិត្តានិ
ឧបាត្ថេ ឡកាឥសតិតោភាវេ អត្ថិចិត្តាឧតោបរ ទសាដ្ឋារិបុត្តិ អត្ថបត្តឥទុត្តិតេ បញ្ចសព្ពត្ថនចេតិ សត្ថាតាត្ថសត្ថហោ ។ ទត្ថុសត្ថហោទត្ថុនិភាប

ចក្ខុសោតឃានជិវ្ហាកាយហទយវត្ថុចេតិ ឆព្វិធានិភវន្តិ ។ តានិកាមលោកេសព្វានិបិលព្ភន្តិ ។ រូបលោកេបនឃានាទិត្តយំនត្ថិ ។ អរូបលោកេបនសព្វា
និបិនសំវិជ្ជន្តិ ។ តត្ថបញ្ចវិញ្ញាណធាតុ យោយថាក្កមំ ឯកន្តេនបញ្ចប្បសាទវត្ថូនិនិស្សាយេវ បវត្តន្តិ ។ បញ្ចទ្វារាវជ្ជនសម្បដិច្ឆនសំ
៦ ខាតាបន មនោធាតុចហទយំនិស្សិតាយេវ ។ តថាសេសាបនមនោវិញ្ញាណធាតុសង្ខាតា សន្តីរណ មហាវិបាកបដិឃទ្វយបឋមមគ្គហសនរូ
បាវចរសង្ខាតា ហទយំនិស្សាយេវបវត្តន្តិ ។ អវសេសាកុសលាកុសលកិរិយានុត្តរវសេនបន និ ស្សាយវាអនិស្សាយវា ។ អារុប្បវិបាកវសេ
ន ហទយំអនិស្សាយេវាតិ ។ ឆចត្តាឡីសនិស្សាយ សត្តរសេបវត្តន្តិ តេវីសនិស្សិតាវ ឆត្តិំសនិស្សាយវា ។ តេចត្តាឡីសនិស្សាយ :

ទ្វេចត្តាឡីសជាយរេ អនិស្សាយនិស្សាយ បាការុប្បាអនិស្សិតាតិ ។ ឥតិអភិធម្មត្ថសង្គហេបកិណ្ណកសង្គហវិភាគោនាមតតិយោបរិច្ឆេទោ ។ ចិត្តុប្បាទានមិ
ច្ចេវំ កត្វាសង្គហមុត្តរំ ភូមិបុគ្គលភេទេន បុព្វាបរនិយាមិតំ បវត្តិសង្គហំនាម បដិសន្ធិប្បវត្តិយំ បវក្ខាមិសមាសេន យថាសម្ភវតោ
កថំ ។ ឆវត្ថូនិឆទ្វារានិឆអាលម្ពនានិ ឆ វិញ្ញាណានិឆវីថិយោ ឆធាវិសយប្បវត្តិ ចេតិវីថិសង្គ ហេឆឆក្កានិវេទិតព្វានិ ។ វីថិមុត្តានំបន
កម្មកម្មនិមិត្តគតិនិមិត្តវសេន តិវិធាហោ តិវិធាហោតិវិសយប្បវត្តិ ។ តត្ថវត្ថុទ្វារាលម្ពនានិបុព្វេវុត្តនយានេវ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណំសោតវិញ្ញាណំឃា
នវិញ្ញាណំ ជិវ្ហាវិញ្ញាណំកាយវិញ្ញាណំមនោវិញ្ញាណញ្ចេតិ ឆវិញ្ញាណានិ ។ ឆវីថិយោបន ចក្ខុទ្វារវីថិសោតទ្វារវីថិឃានទ្វារវីថិជិវ្ហាទ្វារវីថិកាយទ្វារវីថិមនោទ្វារ

វីថិ ចេតិ ទ្វារវសេន ចក្ខុវិញ្ញាណវីថិ សោតវិញ្ញាណវីថិ ឃានវិញ្ញាណវីថិ ជិវ្ហាវិញ្ញាណវីថិ កាយវិញ្ញាណវីថិ មនោវិញ្ញាណវីថិ ចេតិ វិញ្ញាណវសេន វា ទ្វារប្ប
វត្តា ចិត្តប្បវត្តិយោ យោជេតព្វា ។ អតិម ហន្តំ មហន្តំ បរិត្តំ អតិបរិត្តំ ចេតិ បញ្ចទ្វារេ មនោទ្វារេ បន វិភូតមវិភូតញ្ចេតិ ឆធា វិសយប្បវត្តិ វេទិ
តព្វា ។ កថំ ។ ឧប្បាទដ្ឋិតិភង្គវសេន ខណត្តយំ ឯកចិត្តក្ខណំ នាម ។ តានិ បន សត្តរស ចិត្តក្ខ ណានិ រូបធម្មានមាយុ ។ ឯកចិត្តក្ខណា
តីតានិ វា ពហុចិត្តក្ខណាតីតានិ វា ឋិ តិប្បត្តានេវ បញ្ចាលម្ពណានិ បញ្ចទ្វារេ អាបាថមាគច្ឆន្តិ ។ តស្មា យទិ ឯកចិត្តក្ខណាតីតំ រូបាលម្ពណំ
ចក្ខុស្សាបាថមាគច្ឆតិ ។ តតោ ទ្វិក្ខត្តុំ ភវង្គេ ចលិតេ ភវង្គសោតំ វោច្ឆិន្ទិត្វា តមេវ រូបាលម្ពណំ អាវជ្ជន្តំ បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្តមុប្បជ្ជិត្វា និរុជ្ឈតិ ។

តតោ តស្សានន្តរំ តមេវ រូបំ បស្សន្តំ ចក្ខុវិញ្ញាណំ សម្បដិច្ឆន្តំ សម្បដិច្ឆនចិត្តំ សន្តីរយមានំ សន្តីរណចិត្តំ វវត្ថបេន្តំ វោដ្ឋព្វនចិត្តញ្ច យថាក្កមំ ឧប្បជ្ជិត្វា និរុជ្ឈតិ ។
តតោ បរំ ឯកូនតិំសកាមាវចរជវនេសុ យំ កិញ្ចិ លទ្ធប្បច្ចយំ យេភុយ្យេន សត្តក្ខត្តុំ ជវតិ ។ ជវ នានុពន្ធានិ ច ទ្វេ តទាលម្ពណបាកានិ យថារ
ហំ បវត្តន្តិ ។ តតោ បរំ ភវង្គបាតោ ។ ឯត្តា វតា ចុទ្ទស វីថិចិត្តុប្បាទា ទ្វេ ភវង្គចលនានិ បុព្វេវាតីតក មេកចិត្តក្ខណន្តិ កត្វា សត្តរស ចិត្តក្ខណានិ បរិ
បូរេន្តិ ។ តតោ បរំ និរុជ្ឈតិ ។ អាលម្ពណ មេតំ អតិមហន្តំ នាម គោចរំ ។ យាវ តទាលម្ពណុប្បាទា ប — ន អប្បហោន្តាតីតកមាបាថមាគតំ អាលម្ពណំ
មហន្តំ នាម ។ តត្ថ ជវនាវសានេ ភវង្គបាតោវ ហោតិ ។ នត្ថិ តទាលម្ពណុប្បាទោ ។ យាវ ជវនុប្បាទាបិ អប្បហោន្តាតីតកមាបាថមាគតំ អាលម្ពណំ បរិត្តំ នាម ។

តត្ថ ជវនម្បិ អនុប្បជ្ជិត្វា ទ្វត្តិក្ខត្តុំ វោដ្ឋព្វនមេវ បវត្តតិ ។ តតោ បរំ ភវង្គបាតោ ។ យាវ និរោធុប្បាទា ច បន អប្បហោន្តាតីតកមាបាថមាគតំ និរោ-
ធាសន្នំ អតិបរិត្តំ នាម ។ តត្ថ ភវង្គចលនមេវ ហោតិ ។ នត្ថិ វីថិចិត្តុប្បាទោ ។ ឥច្ចេវំ ចក្ខុទ្វារេ តថា សោតទ្វារាទីសុ ចេតិ ។ សព្វ-
ថាបិ បញ្ចទ្វារេ តទាលម្ពនជវនវោដ្ឋព្វនមោឃវារសង្ខាតានំ ចតុន្នំ វារានំ យថាក្កមំ អារម្មណភូតា វិសយប្បវត្តិ ចតុធា វេទិតព្វា ។
វីថិចិត្តានិ សត្តេវ ចិត្តុប្បាទា ចតុទ្ទស ចតុប្បញ្ញាស វិត្ថារា បញ្ចទ្វារេ យថារហំ ។ អយ-
មេត្ថ បញ្ចទ្វារេ វីថិចិត្តប្បវត្តិនយោ ។ ម-
នោទ្វារេ បន យទិ វិភូតមាលម្ពនំ អាបាថមាគច្ឆតិ ។ តតោ បរំ ភវង្គចលនមនោទ្វារាវជ្ជនជវនាវសានេ តទារម្មណបាកានិ បវត្តន្តិ ។ តតោ បរំ ភវង្គបាតោ

អវិភូតេ បនាលម្ពនេ ជវនាវសានេ ភវង្គបាតោវ ហោតិ ។ នត្ថិ តទារម្មណុប្បាទោ ។ វីថិចិត្តានិ តីណេវ ចិត្តុប្បាទា ទសេរិតា ។ វិត្ថារេន បនេត្ថេក ចត្តា-
ឡីសវិភាវយេ ។ អយមេត្ថ បរិត្តជវនវារោ ។ អប្បនាជវនវារេ បន វិភូតាវិភូតភេទោ នត្ថិ ។ តថា តទារម្មណុប្បាទោ ច ។ តត្ថ ហិ ញាណសម្បយុត្ត-
កាមាវចរជវនានមដ្ឋន្នំ អញ្ញតរស្មិំ បរិកម្មោបចារានុលោមគោត្រភុនាមេន ចតុក្ខត្តុំ តិក្ខត្តុមេវ វា យថាក្កមំ ឧប្បជ្ជិត្វា និរុទ្ធេ តទនន្តរមេវ យ-
ថារហំ ចតុត្ថំ បញ្ចមំ វា ឆព្វីសតិ មហគ្គតលោកុត្តរជវនេសុ យថាភិនីហារវសេន យំកិញ្ចិ ជវនំ អប្បនាវីថិមោតរតិ ។ តតោ បរំ
អប្បនាវសានេ ភវង្គបាតោវ ហោតិ ។ តត្ថ សោមនស្សសហគតជវនានន្តរំ អប្បនាបិ សោមនស្សសហគតាវ បាដិកង្ខិតព្វា ។ ឧបេក្ខាសហគតជវនានន្តរំ

ឧបេក្ខាសហគតាវ ។ តត្ថាបិ កុសលជវនានន្តរំ កុសលជវនញ្ចេវ ហេដ្ឋិមញ្ចផលត្តយមប្បេតិ ។ ក្រិយាជវនានន្តរំ ក្រិយាជវនំ អរហត្តផលញ្ច ។
ទ្វត្តឹសសុខបុញ្ញម្ហា ទ្វាទសោបេក្ខកា បរំ សុខិតក្រិយតោ អដ្ឋ ឆសម្ភោន្តិឧបេក្ខកា ។ បុថុជ្ជនា សេក្ខានំ កាមបុញ្ញាតិហេតុតោ តិហេ
ឡ តុកាមក្រិយាតោ វីតរាគានមប្បនា ។ អយមេត្ថ មនោទ្វារេ វីថិចិត្តប្បវត្តិនយោ ។ សព្វត្ថាបិ បនេត្ថ អនិដ្ឋេ អារម្មណេ អកុ
សលវិបាកានេវ បញ្ចវិញ្ញាណសម្បដិច្ឆនសន្តីរណតទាលម្ពណានិ ។ ឥដ្ឋេ កុសលវិបាកានិ ។ អតិឥដ្ឋេ បន សោមនស្សសហ
គតានេវ សន្តីរណតទាលម្ពណានិ ។ តត្ថាបិ សោមនស្សសហគតក្រិយាជវនាវសានេ សោមនស្សសហគតានេវ តទាលម្ពណានិ ភវន្តិ ។ ឧបេក្ខា

សហគតក្រិយាជវនាវសានេ ឧបេក្ខាសហគតានិ ។ ទោមនស្សសហគតជវនាវសានេ ច តទាលម្ពណានិ ចេវ ភវង្គានិ ច ឧបេក្ខាសហគតានេវ ភវន្តិ ។ តស្មា យ
ទិ សោមនស្សបដិសន្ធិកស្ស ទោមនស្សជវនាវសានេ តទាលម្ពណសម្ភវោ នត្ថិ ។ តទា យំកិញ្ចិ បរិចិតបុព្វំ បរិត្តារម្មណមារព្ភ ឧបេក្ខាសហគតសន្តី
រណំ ឧប្បជ្ជតិ តមនន្តរិត្វា ភវង្គបាតោវ ហោតីតិបិ វទន្តិ អាចរិយា ។ តថា កាមាវចរជវនាវសានេ កាមាវចរសត្តានំ កាមាវចរធម្មេស្វេវ
អារម្មណភូតេសុ តទាលម្ពណមិច្ឆន្តិ ។ កាមេ ជវនសត្តាលម្ពណានំ និយមេ សតិ វិភូតេតិមហន្តេ ច តទាលម្ពណមីរិតំ ។ អយមេត្ថ តទា
លម្ពណនិយមោ ។ ជវនេសុ ច បរិត្តជវនវីថិយំ កាមាវចរជវនានិ សត្តក្ខត្តុំ ឆក្ខត្តុមេវ វា ជវន្តិ ។ មន្ទប្បវត្តិយំ បន មរណកាលាទីសុ បញ្ចវារមេវ ។ ភគវ

តោបនយបកាជីហារិយកាលាដិសុ ឃហុកាសូរត្តិយំ ចត្តារិបញ្ចាបក្ខវេក្ខណាចិត្តានិការទ្ទិតិបិវឌន្តិ ។ អាដិតម្រិកាស្យបនបទបកាសូមាយ បហាតព្វបទានិ
អភិញ្ញាបទានិច សច្ចានិបិវេកានេច បទន្តិ ។ តតោបរំការទ្ទភាតោ ។ ចត្តារោបនបត្តព្វា ឆផលចិត្តព្វណិកា ។ តតោបរំទ្វេតិណិដ្ឋ
៧ លចិត្តានិ យភាវាំឥឞ្យជន្តិ ។ តតោប រំការទ្ទភាតោ ។ ជិកោធសហាបត្តិកាលេច ទ្វិត្តត្តំបតុ ត្តារុបបទនំបទតិ ។ តតោបរំជិកោធំផុស្យ
តិ ។ ចុទ្ទានការលេបន អភាតាបិដលំភា អហាត្តដលំភា យភាវហាបេកាវាំឥឞ្យជ្ជាជិរុទ្ធេ កា វទ្ទភាតោហោតិ ។ សហាបត្តិវជិយំបនសត្ត
ត្តាចិ ការទ្ទសោតោវយវជិជិយហោនត្ថិតិកត្ថា តហុជិបិលត្តន្តិកិទេជិតត្តំ ។ សត្តត្តត្តំបរិត្តានិ ចត្តារិញ្ញាសតំបត្តា អរតេសានិលត្តន្តិ បទានិតហុជិ

ឋិ - ។ អយបេត្តូបទេសោ ។ ទ្វិហេតុកានបហេតុកានញ្ចបនេត្វ ព្យាបាទបទានិចេវ អព្យាបាទបទានិចនលព្ភន្តិ ។ តតញ្ញាណាសម្បយុត្តទុកានិចតុតិយំ
។ ទុក្ខតិយសម្បនញ្ញាណាវប្បយុត្តានិច ប ហារទុកានិចលព្ភន្តិ ។ តិហេតុកេសុបន ទ្វិហាតុគា ជំកុសលាកុសលបទានិចលព្ភន្តិ ។ តតោវុ
ទុបទានំព្យាបាទបទានិ ។ ជិដ្ឋិគតសម្បយុត្ត វិចិកិច្ឆាបទានិចតេហានំ ។ អភាតាបិវុត្តលាខំបន បជិយបទានិចនលព្ភន្តិ ។ លោកុត្តរបទ
ានិ យសតកំអរិយានបេចសមុប្បជ្ជន្តិ ។ អសេហានំចតុបត្តាឡើសសេក្ខានមុត្តិសេ នបញ្ញា សាវសេសានំ ចតុបញ្ញាសសម្ពុទា ។
អយបេត្តូបុត្តលកោដេ ។ កាមាវចរកុសិយំបនេតានិសត្តានិ យភាវាហុបលព្ភន្តិ ។ រូបាវចរកុសិយំ បជិយបទនកាពលព្ភសាវជ្ជិតានិ ។ អរូបាវចរកុ

មិយំ បឋមមគ្គរូបាវចរហសនហេដ្ឋិមារុប្បវជ្ជិតានិចលព្ភន្តិ ។ សព្វត្ថាបិតំតំបសាទរហិតានំ តំតំទ្វារិកវីថិចិត្តានិនលព្ភន្តេវ ។ អសញ្ញសត្តានំបន សព្វថាបិចិត្ត
ប្បវត្តិនត្ថេវាតិ ។ អសីតិវីថិចិត្តានិ កាមេរូបេយថារហំ ចតុសដ្ឋិតថារូបេ ទ្វេចត្តាឡីស លព្ភរេ ។ អយមេត្ថវីថិសង្គហោ ។
៧ ឥច្ចេវំឆទ្វារិកចិត្តប្បវត្តិ យថាសម្ភវំ ភវង្គន្តរិតាយាវតាយុកមព្ពោច្ឆិន្នាបវត្តតិ ។ ឥតិអភិ វីថិសង្គហវិភាគោនាម
ចតុត្ថោបរិច្ឆេទោ ។ វីថិចិត្តវសេនេវំបវត្តិ យមុទីរិតោ បវត្តិសង្គហោនាម សន្ធិយំទានិវុច្ចតិ ។ ចតស្សោភូមិយោ ចតុព្វិធាបដិសន្ធិ
ចត្តារិកម្មានិ ចតុធាមរណុប្បត្តិ វីថិមុត្តសង្គហេ ចត្តារិចតុក្កានិវេទិតព្វានិ ។ តត្ថអបាយភូមិ កាមសុគតិភូមិ រូបាវចរភូមិ អរូបាវចរភូមិចេតិ

ចតស្សោភូមិយោនាម ។ តាសុនិរយោតិរច្ឆានយោនិ បេត្តិវិសយោអសុរកាយោចេតិ អបាយភូមិចតុព្វិធាហោតិ ។ មនុស្សាចាតុមហារាជិកា តាវតឹសាយាមា
តុសិតា និម្មានរតិបរនិម្មិតវសវត្តីចេតិ កាមសុគតិភូមិសត្តវិធាហោតិ ។ សាបនាយមេកាទសវិធាបិ កាមាវចរភូមិច្ចេវសង្ខំគច្ឆតិ ។
ព្រហ្មបារិសជ្ជាព្រហ្មបុរោហិតាមហាព្រហ្មាច បឋមជ្ឈានភូមិ បរិត្តាភាអប្បមាណាភាអាភស្សរាច ទុ តិយជ្ឈានភូមិ បរិត្តសុភាអប្បមាណសុភា
សុភកិណ្ហាច តតិយជ្ឈានភូមិ វេហប្ផលា អសញ្ញសត្តា សុទ្ធាវាសា ចតុត្ថជ្ឈានភូមិចេតិ រូបា វចរភូមិសោឡសវិធាហោតិ ។ អវិហាអ
តប្បាសុទស្សាសុទស្សីអកនិដ្ឋាចេតិ សុទ្ធាវាសភូមិបញ្ចវិធាហោតិ ។ អាកាសានញ្ចាយតនភូមិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនភូមិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនភូមិ នេវសញ្ញានា

សញ្ញាយតនភូមិចេតិ អរូបភូមិចតុព្វិធា ហោតិ ។ បុថុជ្ជនា ន លព្ភន្តិ សុទ្ធាវាសេសុ សព្វថា សោតាបន្នា ច សកទាគាមិនោ ចាបិ បុគ្គលា ។ អរិយា នោបលព្ភន្តិ អសញ្ញា
បាយភូមិសុ សេសដ្ឋានេសុ លព្ភន្តិ អរិយានរិយាបិ ច ។ ឥទមេត្ថ ភូមិចតុក្កំ ។ អបាយបដិសន្ធិ កាមសុគតិបដិសន្ធិ រូបាវចរបដិសន្ធិ អរូបាវចរប
៦ ដិសន្ធិចេតិ ចតុព្វិធា បដិសន្ធិ នាម ។ តត្ថ អកុសលវិបាកោបេក្ខាសហគតសន្តីរណំ អបាយភូមិយំ ឱក្កន្តិក្ខណេ បដិសន្ធិ ហុត្វា តតោ បរំ ភ
វង្គំ ហុត្វា បរិយោសានេ ចវនំ ហុត្វា វោច្ឆិជ្ជតិ ។ អយមេកា អបាយបដិសន្ធិ នាម ។ កុសលវិបាកោបេក្ខាសហគតសន្តីរណំ បន កាមសុ
គតិយំ មនុស្សានញ្ចេវ ជច្ចន្ធាទីនំ ភុម្មស្សិតានញ្ច វិនិបាតិកាសុរានំ បដិសន្ធិភវង្គចុតិវសេន បវត្តតិ ។ មហាវិបាកានិ បនដ្ឋ សព្វត្ថាបិ កាមសុគតិយំ

បដិសន្ធិភវង្គចុតិវសេន បវត្តន្តិ ។ ឥមា នវ កាមសុគតិបដិសន្ធិយោ នាម ។ សា បនាយំ ទសវិធាបិ កាមាវចរបដិសន្ធិច្ចេវ សង្ខំ គច្ឆតិ ។ តេសុ ចតុន្នំ អបាយានំ មនុស្សា
នំ វិនិបាតិកាសុរានញ្ច អាយុប្បមាណគណនាយ និយមោ នត្ថិ ។ ចាតុមហារាជិកានំ បន ទេវានំ ទិព្វានិ បញ្ចវស្សសតានិ អាយុប្បមាណំ :
មនុស្សគណនាយ នវុតិវស្សសតសហស្សប្បមាណំ ហោតិ ។ តតោ ចតុគ្គុណំ តាវតឹសានំ ។ តតោ ចតុគ្គុណំ យាមានំ តតោ ចតុគ្គុណំ តុសិ
តានំ តតោ ចតុគ្គុណំ និម្មានរតីនំ តតោ ចតុគ្គុណំ បរនិម្មិតវសវត្តីនំ ទេវានំ អាយុប្បមាណំ ។ នវសតញ្ចេកវីសវស្សានំ កោដិយោ តថា
វស្សសតសហស្សានិ សដ្ឋិ ច វសវត្តិសុ ។ បឋមជ្ឈានវិបាកំ បឋមជ្ឈានភូមិយំ បដិសន្ធិភវង្គចុតិវសេន បវត្តតិ ។ តថា ទុតិយជ្ឈានវិបាកំ

តតិយជ្ឈានវិបាកញ្ច ទុតិយជ្ឈានភូមិយំ ។ ចតុត្ថជ្ឈានវិបាកំ តតិយជ្ឈានភូមិយំ ។ បញ្ចមជ្ឈានវិបាកំ ចតុត្ថជ្ឈានភូមិយំ បដិសន្ធិភ
វង្គចុតិវសេនបវត្តតិ ។ អសញ្ញសត្តានំ បន រូបមេវបដិសន្ធិហោតិ ។ តថាតតោបរំបវត្តិយំ ចវនកាលេច រូបមេវបវត្តិត្វានិរុជ្ឈតិ
៣ ។ ឥមាឆរូបាវចរបដិសន្ធិយោនាម ។ តេ សុព្រហ្មបារិសជ្ជានំទេវានំ កប្បស្សតតិយោភាគោ អាយុប្បមាណំ ។ ព្រហ្មបុរោហិតានំឧបឌ្ឍ
កប្បោ ។ មហាព្រហ្មានំឯកោកប្បោ ។ បរិត្តាភានំទ្វេកប្បានិ ។ អប្បមាណាភា នំ ចត្តារិកប្បានិ ។ អាភស្សរានំអដ្ឋ
កប្បានិ ។ បរិត្តសុភានំសោឡសកប្បានិ ។ អប្បមាណសុភានំទ្វត្តឹសកប្បានិ ។ សុភកិណ្ហានំចតុសដ្ឋីកប្បានិ ។ វេហប្ផលានំអសញ្ញសត្តានញ្ច បញ្ចកប្ប

សតានិ ។ អវិហានំកប្បសហស្សំ ។ អតប្បានំទ្វេកប្បសហស្សានិ ។ សុទស្សានំចត្តារិកប្បសហស្សានិ ។ សុទស្សីនំអដ្ឋកប្បសហស្សានិ ។ អកនិដ្ឋានំសោឡសកប្ប
សហស្សានិ អាយុប្បមាណំ ។ ប ឋមារុប្បាទិវិបាកានិ បឋមារុប្បាទិភូមីសុ យថាក្កមំ បដិសន្ធិភវង្គចុតិវសេនបវត្តន្តិ ។ ឥ
មាចតស្សោអារុប្បបដិសន្ធិយោនាម ។ តេសុអាកាសានញ្ចាយតនុបគានំទេវានំ វីសតិកប្បស ហស្សានិអាយុប្បមាណំ ។ វិញ្ញាណញ្ចា
យតនុបគានំទេវានំ ចត្តាលីសកប្បសហ ស្សានិ ។ អាកិញ្ចញ្ញាយតនុបគានំទេវានំ សដ្ឋីក ប្បសហស្សានិ ។ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយ
តនុបគានំទេវានំ ចតុរាសីតិកប្បសហស្សានិអាយុប្បមាណំហោតិ ។ បដិសន្ធិភវង្គញ្ច តថាចវនមានសំ ឯកមេវតថេវេកវិសយញ្ចេកជាតិយំ ។ ឥធ

ហេត្តូបដិសន្ធិចតុក្កំ ១ ជនកុបត្ថម្ភកុបបីឡកុបឃាដកញ្ចេតិ កិច្ចវសេន គរុកាសន្នាចិណ្ណំកដត្តាកម្មញ្ចេតិ បាកទានបរិយាយេន ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំឧបបជ្ជ
វេទនីយំអបរាបរវេទនីយំអហោសិកម្មញ្ចេ តិ បាកកាលវសេន ចត្តារិកម្មានិនាម ១ តថាអកុ សលំ កាមាវចរកុសលំ រូបាវចរកុសលំ
អរូបាវចរកុសលញ្ចេតិ បាកដ្ឋានវសេ ន ១ តត្ថអកុសលំកាយកម្មំ វចីកម្មំមនោកម្ម ញ្ចេតិ កម្មទ្វារវសេនតិវិធំហោតិ ១
កថំ ១ បាណាតិបាតោ អទិន្នាទានំ កាមេសុមិច្ឆាចារោច កាយវិញ្ញត្តិសង្ខាតេកាយទ្វារេ ពាហុល្លវុត្តិតោ កាយកម្មំនាម ១
មុសាវាទោបិសុណវាចាផរុសវាចាសម្ផប្បលាបោច វចីវិញ្ញត្តិសង្ខាតេវចីទ្វារេ ពាហុល្លវុត្តិតោ វចីកម្មំនាម អភិជ្ឈាព្យាបាទោមិច្ឆាទិដ្ឋិច អញ្ញត្រាបិវិញ្ញត្តិ

យាមនស្មិំយេវពាហុល្លវុត្តិតោមនោកម្មំនាម ១ តេសុបាណាតិបាតោផរុសវាចាព្យាបាទោច ទោសមូលេនជាយន្តិ ១ កាមេសុមិច្ឆាចារោអភិជ្ឈាមិច្ឆាទិដ្ឋិចលោភមូ
លេន ១ សេសានិចត្តារិបិ ទ្វីហិមូលេហិសម្ភ វន្តិ ១ ចិត្តុប្បាទវសេនបនេតំអកុសលំ សព្វថាបិទ្វាទស វិធំហោតិ ១ កាមាវចរកុសលម្បិ កាយ
ទ្វារេបវត្តំកាយកម្មំ វចីទ្វារេបវត្តំវចីកម្មំ មនោទ្វារេបវត្តំមនោកម្មញ្ចេតិ កម្មទ្វារវសេនតិវិធំហោ តិ ១ តថាទានសីលភាវនាវសេន ១ ចិត្តុប្បា
ទវសេនបនេតំអដ្ឋវិធំហោតិ ទានសីលភាវនា អបចាយនវេយ្យាវច្ចបត្តិទានបត្តានុមោទនធម្មស្សវន ធម្មទេសនាទិដ្ឋុជុកម្មវសេនទសវិធំហោតិ
១ តម្បនេតំវីសតិវិធម្បិ កាមាវចរកម្មមិច្ចេវសង្ខំគច្ឆតិ ១ រូបាវចរកុសលំបនមនោកម្មមេវ តញ្ចភាវនាមយំអប្បនាប្បត្តំ ឈានង្គភេទេនបញ្ចវិធំ

ហោតិ ។ តតាអរុបាវចរកុសលំបរិនោកម្មុបេទ តម្បិភាវភាបយបញ្ញាបត្តិ អាលម្ពណាញ្ញាភោ៤៤បត្តិចំហោតិ ។ ឯត្តាកុសលកម្មុនុទ្ទុរហិតំ អធាយកុឋិយំបដិ
សន្ធិំជនេតិ ។ បវត្តិយម្ប្បុ៤សត្តំកិច្ច៤សាទជំ សត្តាកុសលទាកាន៌ សត្តត្ថាបិកាបលោកោរុបលោកោស យថារហាំទបច្ចតិ ។ កាមាវចរកុសលប្បិប
១ៈ កាមសុគតិយមេវបដិសន្ធិំជនេតិ ។ តថា បវត្តិយញ្ចបហាទទាកាន៌ អហេតុកទទាកានិបរស្មិ សត្តត្ថាបិកាបលោកោរុបលោកេស យថា
រហាំទបច្ចតិ ។ តត្ថាបិតិហេតុកកុក្កដ្ឋំកុសលំ តិហេតុកបដិសន្ធិំ៤ត្វា បវត្តេសោឡសទាកានិទបច្ច តិ ។ តិហេតុកហោមកំទ្វិហេតុកបុក្កដ្ឋញ្ច
កុសលំ ទ្វិហេតុកបដិសន្ធិំ៤ត្វា បវត្តេតិហេតុករហិតានិ ទ្វា៤សទាកានិទបច្ចតិ ។ ទ្វិហេតុកហោមកញ្ញ៤កុសលំអហេតុកមេវបដិសន្ធិំ៤ត្វា ៖

៙ ព្រះបាឡីអភិធម្មត្ថសង្គហ ផូក ៧ ៙ ក្បៀ

បវត្តេចអហេតុកវិបាកានេវវិបច្ចតិ ។ អសំខារំសសំខារ វិបាកានិនបច្ចតិ សសំខារំអសំខារ វិបាកានីតិកេចិ តេសំទ្វាទសបាកានិ ទសដ្ឋចយថាក្កមំ
យថាវុត្តានុសារេន យថាសម្ភវមុទ្ទិសេ ។ រូបាវចរកុសលំបន បឋមជ្ឈានំបរិត្តំភាវេត្វា ព្រហ្មបារិសជ្ជេសុឧប្បជ្ជតិ ។ តមេវមជ្ឈិមំភា
វេត្វា ព្រហ្មបុរោហិតេសុ ។ បណីតំភា វេត្វាមហាព្រហ្មេសុ ។ តថាទុតិយជ្ឈានំតតិយជ្ឈានញ្ច បរិត្តំភាវេត្វាបរិត្តាភេសុ ។ មជ្ឈិមំភាវេត្វា
អប្បមាណាភេសុ ។ បណីតំភាវេត្វាអា ភស្សរេសុ ។ ចតុត្ថជ្ឈានំបរិត្តំភាវេត្វាបរិត្តសុភេសុ ។ មជ្ឈិមំភាវេត្វាអប្បមាណសុភេសុ ។ បណី
តំភាវេត្វាសុភកិណ្ហេសុ ។ បញ្ចមជ្ឈានំភាវេត្វាវេហប្ផលេសុ ។ តមេវសញ្ញាវិរាគំភាវេត្វាអសញ្ញសត្តេសុ ។ អនាគាមិនោបន សុទ្ធាវាសេសុឧប្បជ្ជន្តិ ។ អរូបា

ទសកុសលានិ យេភាក្កុបំភាទេត្វា អរូបេសុ ឧប្បជ្ជន្តិ ។ ឥត្ថិបហាត្តតំ បុញ្ញំ យេភាកុតបិទទត្ថតំ ៤នេតិសនិសំខាកំ ភជីតាត្វិភាទត្វយំ ។ ... ។
អាយុត្ថ យេនក្រមុត្ត យេន ឧភយត្ថ យេនឧ បត្ថេនកាមុភាចេតិ ឧត្តរាបរិសុប្បត្តិតាម ។ ត តាបរត្តនំ ... ...
ត កុតំ ភទន្តរេបជីសត្វិវនកំកម្មំទ កម្ម ការសាការេបុធានិកម្មុរាលទ្ធបុត្តំ ឧបការសាកុតញ កម្មុនិបិត្តំទ អនន្តរបុប្បវមានកទេឧប
លភិតន្តុបភោតកុត ញតតិនិបិត្តំទ កម្មុព លេនភុំត្វាកំអញ្ញតរំត្វារេបន្ទុបន្នាតិ ។ តតោ បរំតបេទតចោបន្ទីតសាលម្ពុណាសារត្ត :
ទបត្ថមានកម្មុនុបំ បរិសុទ្ធុបរិលិដ្ឋំទ ឧប្បជ្ជតិត្តភវនុបំតតោនតំទចិត្តសន្តានំ អភិត្វណំបទត្តតិពាហុ... ។ តបេទនាបនវនកម្មុតំកម្មំ អភិនទកា:

លាទសេនត្វាប្បត្តំហោតិ ។ បត្វាតន្តុបរសាស្សុបត្តុស្ស ទនីនិត្តាទសានេភាទន្តុ យេភាឋទនទសេន បន្ទប្បន្នូទបរិយោសានកុតំ កុតិចិត្តុប្បជ្ជិត្វានិរុជ្ឈតិ
។ តតុំនិរុទ្ធាទសានេតស្សានន្តរមេវ ត ភាតបរិតមាលម្ពុណាមារត្ត សទត្ថុបទត្ថុរបេទទ យេភាបាំរទជ្ជនុសយបរិត្វិតេនតណ្ហានុស
យបុលកេន សឹតាវេនវនិយមានំ សម្ពុ យុត្តនបូជាបរិត្តឃ្យមានំ តហជ្ជាតាឆិន្នានភាទេនបុព្វន្ត បកុតំ ភទន្តុបជីសត្វានទសេនបជីសត្វិសំខា
តំ មានសមុប្បជ្ជមានបេទបតិដ្ឋាតិភទន្តុរ ។ បរណាតន្តុទជីយំបនេត្ត បន្ទប្បុទត្តានិបញ្ចេទវទ តានិតជីកំឧិតត្តានិ តស្មាបនិបន្ទប្បុត្តលម្ព
លោត្វាបាវមាត តេតុនរន្តេត្វេទបាណំហោតិ ភពបជីសត្វិភទន្តនត្បទុប្បន្នលម្ពុណាតាលត្តតិពិត្វា កាមាទបបជីសត្វិយាតត្វាតេបរិតំ កម្មុនិបិត្តំតតិនិបិត្តញ

បច្ចុប្បន្នមតីតមារម្មណំ ឧបលព្ភតិ ។ កម្មំ បន អតីតមេវ តញ្ច មនោទ្វារគហិតំ ។ តានិ បន សព្វានិបិ បរិត្តធម្មភូតានេវារម្មណានិ ។
រូបាវចរបដិសន្ធិយា បន បញ្ញត្តិភូតំ កម្មនិមិត្តមេវារម្មណំ ហោតិ ។ តថា អារុប្បបដិសន្ធិយា ច មហគ្គតភូតំ បញ្ញត្តិភូតញ្ច កម្មនិមិត្តមេវ
ណា យថារហមារម្មណំ ហោតិ ។ អសញ្ញសត្តានំ បន ជីវិតនវកមេវ បដិសន្ធិភាវេន បតិដ្ឋាតិ ។ តស្មា តេ រូបបដិសន្ធិកា នាម ។ អរូបា
អរូបបដិសន្ធិកា ។ សេសា រូបារូបបដិសន្ធិកា ។ អារុប្បចុតិយា ហោន្តិ ហេដ្ឋិមារុប្បវជ្ជិតា ។ បរមារុប្បសន្ធី ច តថា កាមេ តិហេតុកា ។
រូបាវចរចុតិយា អហេតុករហិតា សិយុំ សព្វា កាមតិហេតុម្ហា កាមេស្វេវ បនេតរា ។ អយមេត្ថ ចុតិបដិសន្ធិក្កមោ ។ ឥច្ចេវំ គហិតបដិសន្ធិកានំ បន :

បដិសន្ធិនិរោធានន្តរតោ បភុតិ តមេវារម្មណមារព្ភ តទេវ ចិត្តំ យាវ ចុតិចិត្តុប្បាទា អសតិ វីថិចិត្តុប្បាទេ ភវស្សង្គភាវេន ភវង្គសន្តតិសង្ខាតំ មានសំ អព្វោច្ឆិន្នំ នទីសោ
តោ វិយ បវត្តតិ ។ បរិយោសានេ ច ចវនវសេន ចុតិចិត្តំ ហុត្វា និរុជ្ឈតិ ។ តតោ បរញ្ច បដិសន្ធាទយោ រថចក្កមិវ យថាក្កមំ ឯវ បរិវត្តន្តា
បវត្តន្តិ ។ បដិសន្ធិភវង្គវីថិយោ ចុតិ ចេហ តថា ភវន្តរេ បុន សន្ធិភវង្គមិច្ចយំ បរិវត្តតិ ចិត្តសន្តតិ ។ បដិសង្ខាយ បនេតមទ្ធុវំ អធិគន្ត្វា
បទមច្ចុតំ សុសមុច្ឆិន្នសិនេហពន្ធនា សមមេស្សន្តិ ចិរាយ សុព្វតា ។ ឥតិ អភិធម្មត្ថសង្គហេ វីថិមុត្តសង្គហវិភាគោ នាម បញ្ចមោ បរិច្ឆេទោ
។ និដ្ឋិតោ [illegible] ចិត្តចេតសិកសង្គហោ ។ ឯត្តាវតា វិភត្តា ហិ សប្បភេទប្បវត្តិកា ចិត្តចេតសិកា ធម្មា រូបន្ទានិ បវុច្ចតិ ។

ឱ

សមុទ្ទេសា វិភាគា ច សមុដ្ឋានា កលាបតោ បវត្តិក្កមតោ ចេតិ បញ្ចធា តត្ថ សង្គហោ ។ ចត្តារិ មហាភូតានិ ចតុន្នញ្ច មហាភូតានំ ឧបាទាយរូបន្តិ ទុវិធម្បេតំ
រូបំ ឯកាទសវិធេន សង្គហំ គច្ឆតិ ។ កថំ ។ បឋវីធាតុ អាបោធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតុ ភូតរូបំ នាម ចក្ខុ សោតំ ឃានំ ជិវ្ហា កាយោ
បសាទរូបំ នាម រូបំ សទ្ទោ គន្ធោ រសោ អាបោធាតុវជ្ជិតំ ភូតត្តយសង្ខាតំ ផោដ្ឋព្វំ គោចររូបំ នាម ឥត្ថត្តំ បុរិសត្តំ ភាវរូបំ នាម
ហទយវត្ថុ ហទយរូបំ នាម ជីវិតិន្ទ្រិយំ ជីវិតរូបំ នាម កពឡីការោ អាហារោ អាហាររូបំ នាម ឥតិ ច អដ្ឋារសវិធម្បេតំ សភាវរូបំ សលក្ខ
ណរូបំ និប្ផន្នរូបំ រូបរូបំ សម្មសនរូបន្តិ ច សង្គហំ គច្ឆតិ ។ អាកាសធាតុ បរិច្ឆេទរូបំ នាម ។ កាយវិញ្ញត្តិ វចីវិញ្ញត្តិ វិញ្ញត្តិរូបំ នាម ។ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា

រូបស្ស កម្មញ្ញតា វិញ្ញត្តិទ្វយំ វិការរូបំ នាម រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា លក្ខណរូបំ នាម ។ ជាតិរូបមេវ បនេត្ថ ឧ
បចយសន្តតិនាមេន បវុច្ចតិ ។ ឯកា ទសវិធម្បេតំ រូបំ អដ្ឋវីសតិវិធំ ហោតិ សរូបវសេន ។ កថំ ។ ភូតប្បសាទវិសយា ភាវោ ហទយមិច្ចយ
បិ ជីវិតាហាររូបេហិ អដ្ឋារស វិធំ តថា បរិច្ឆេទោ ច វិញ្ញត្តិ វិការោ លក្ខណន្តិ ច អនិប្ផន្នា ទស ចេតិ អដ្ឋវីសវិធំ ភ
វេ ។ អយមេត្ថ រូបសមុទ្ទេសោ ។ សព្ពញ្ច បនេតំ រូបំ អហេតុកំ សប្បច្ចយំ សាសវំ សង្ខតំ លោកិយំ កាមាវចរំ អនារម្មណំ អប្បហា
តព្វមេវាតិ ឯកវិធម្បិ អជ្ឈត្តិកពាហិរាទិវសេន ពហុធា ភេទំ គច្ឆតិ ។ កថំ ។ បសាទសង្ខាតំ បញ្ចវិធម្បិ អជ្ឈត្តិករូបំ នាម ។ ឥតរំ ពាហិររូបំ នាម ។ បសា

ហទយសំខាតំ ឆព្វិធម្បិ វត្ថុរូបំនាម ។ ឥតរំ អវត្ថុរូបំនាម ។ បសាទវិញ្ញត្តិសំខាតំ សត្តវិធម្បិ ទ្វាររូបំ ។ ឥតរំ អទ្វាររូបំ ។ បសាទភាវជីវិតសំខាតំ អដ្ឋវិធម្បិ ឥន្ទ្រិយរូបំ
ឥតរំ អនិន្ទ្រិយរូបំ ។ បសាទវិសយសំខាតំ ទ្វាទសវិធម្បិ ឱឡារិករូបំ សន្តិកេរូបំ សប្បដិឃរូបញ្ច ។ ឥតរំ សុខុមរូបំ ទូរេរូបំ អប្បដិឃរូបញ្ច ។
ជិ កម្មជំ ឧបាទិន្នរូបំ ។ ឥតរំ អនុបាទិន្នរូបំ ។ រូបាយតនំ សនិទស្សនរូបំ ។ ឥតរំ អនិទស្សនរូបំ ។ ចក្ខាទិទ្វយំ អសម្បត្តវសេន ឃានាទិត្តយំ
សម្បត្តវសេនាតិ បញ្ចវិធម្បិ គោចរគ្គាហិករូបំ ។ ឥតរំ អគោចរគ្គាហិករូបំ ។ វណ្ណោ គន្ធោ រសោ ឱជា ភូតចតុក្កញ្ចាតិ អដ្ឋវិធម្បិ អវិនិព្ភោគរូ
បំ ។ ឥតរំ វិនិព្ភោគរូបំ ។ ឥច្ចេវមដ្ឋវីសតិវិធម្បិ ច វិចក្ខណា អជ្ឈត្តិកាទិភេទេន វិភជន្តិ យថារហំ ។ ឥតិ រូបវិភាគោ ។ កម្មំ ចិត្តំ ឧតុ អាហារោ ចេតិ

ចត្តារិ រូបសមុដ្ឋានានិ នាម ។ តត្ថ កាមាវចរំ រូបាវចរញ្ចាតិ បញ្ចវីសតិវិធម្បិ កុសលាកុសលកម្មមភិសំខតំ អជ្ឈត្តិកសន្តានេ កម្មសមុដ្ឋានរូបំ បដិសន្ធិមុបាទាយ ខណេ ខណេ
សមុដ្ឋាបេតិ ។ អរូបវិបាកទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណវជ្ជិតំ បញ្ចសត្តតិវិធម្បិ ចិត្តំ ចិត្តសមុដ្ឋានរូបំ បឋមភវង្គមុបាទាយ ជាយន្តមេវ សមុដ្ឋាបេតិ ។
តត្ថ អប្បនាជវនំ ឥរិយាបថម្បិ សន្នាមេតិ ។ វោដ្ឋព្វនកាមាវចរជវនាភិញ្ញា បន វិញ្ញត្តិម្បិ សមុដ្ឋាបេន្តិ ។ សោមនស្សជវនានិ បនេត្ថ តេរស ហសនម្បិ
ជនេន្តិ ។ សីតុណ្ហោតុសមញ្ញាតា តេជោ ធាតុឋិតិប្បត្តា ឧតុសមុដ្ឋានរូបំ អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច យថារហំ សមុដ្ឋាបេតិ ។ ឱជាសំខាតោ អាហា
រោ អាហារសមុដ្ឋានរូបំ អជ្ឈោហរណកាលេ ឋានប្បត្តោ សមុដ្ឋាបេតិ ។ តត្ថ ហទយឥន្ទ្រិយរូបានិ កម្មជានេវ ។ វិញ្ញត្តិទ្វយំ ចិត្តជមេវ ។ សទ្ទោ ចិត្តោតុជោ ។ លហុតា

ទិត្តយំ ឧតុចិត្តាហារេហិ សម្ភោតិ ។ អវិនិព្ភោគរូបានិ ចេវ អាកាសធាតុ ច ចតុសម្ភូតានិ ។ លក្ខណរូបានិ ន កុតោចិ ជាយន្តិ ។ អដ្ឋារសបណ្ណរស តេរសទ្វាទសាតិ ច ។
កម្មចិត្តោតុកាហារជានិ ហោន្តិ យថាក្កមំ ។ ជាយមានាទិរូបានំ សភាវត្តា ហិ កេវលំ លក្ខណានិ ន ជាយន្តិ កេហិចីតិ បកាសិតំ ។ អយមេត្ថ
ឝ រូបសមុដ្ឋាននយោ ។ ឯកុប្បាទា ឯកនិរោធា ឯក និស្សយា សហវុត្តិនោ ឯកវីសតិ រូបកលាបា នាម ។ តត្ថ ជីវិតំ អវិនិព្ភោគរូបញ្ច ចក្ខុនា សហ ចក្ខុទស
កន្តិ បវុច្ចតិ ។ តថា សោតាទីហិ សទ្ធិំ សោត ទសកំ ឃានទសកំ ជិវ្ហាទសកំ កាយទសកំ ឥត្ថិ ភាវទសកំ បុរិសភាវទសកំ វត្ថុទសកញ្ចេ
តិ យថាក្កមំ យោជេតព្វំ ។ អវិនិព្ភោគរូបមេវ ជីវិតេន សហ ជីវិតនវកន្តិ បវុច្ចតិ ឥមេ នវ កម្មសមុដ្ឋានកលាបា ។ អវិនិព្ភោគរូបំ បន សុទ្ធដ្ឋកំ ។ តទេវ

កាយវិញ្ញត្តិយា សហ កាយវិញ្ញត្តិនវកំ វចីវិញ្ញត្តិសទ្ទេហិ សហ វចីវិញ្ញត្តិទសកំ លហុតាទិឯកាទសកំ កាយវិញ្ញត្តិលហុតាទិទ្វាទសកំ វចីវិញ្ញត្តិសទ្ទលហុតាទិ
តេរសកញ្ចេតិ ឆ ចិត្តសមុដ្ឋានកលាបា ។ សុទ្ធដ្ឋកំ សទ្ទនវកំ លហុតាទិឯកាទសកំ សទ្ទ លហុតាទិទ្វាទសកញ្ចេតិ ចត្តារោ ឧតុ
សមុដ្ឋានកលាបា ។ សុទ្ធដ្ឋកំ លហុតាទិ ឯកាទសកញ្ចេតិ ទ្វេ អាហារសមុដ្ឋានកលាបា ។ តត្ថ សុទ្ធដ្ឋកំ សទ្ទនវកញ្ចេតិ ទ្វេ ឧតុសមុដ្ឋា
នកលាបា ពហិទ្ធាបិ លព្ភន្តិ ។ អវសេសា បន សព្វេបិ អជ្ឈត្តិកមេវ ។ កម្មចិត្តោតុកាហារ សមុដ្ឋានា យថាក្កមំ នវ ឆ ចតុរោ ទ្វេតិ កលាបា
ឯកវីសតិ ។ កលាបានំ បរិច្ឆេទលក្ខណត្តា វិចក្ខណា នកលាបង្គមិច្ចាហុ អាកាសំ លក្ខណានិ ច ។ អយមេត្ថ កលាបយោជនា ។ សព្វានិ បនេតានិ រូបានិ កាម

លោកេ យថារហំ អនូនានិ បវត្តិយំ ឧបលព្ភន្តិ ។ បដិសន្ធិយំ បន សំសេទជោបបាតិកានញ្ច ចក្ខុសោតឃានជិវ្ហាកាយភាវវត្ថុទសកសំខាតានិ សត្ត ទសកានិ បាតុភ
វន្តិ ឧក្កដ្ឋវសេន ។ ឱមកវសេន បន ចក្ខុសោ តឃានភាវទសកានិ កទាចិបិ ន លព្ភន្តិ ។ តស្មា តេសំ វសេន កលាបហានិ វេទិតព្វា ។ គព្ភសេយ្យកសត្តានំ
តូ បន កាយភាវវត្ថុទសកសំខាតានិ តីណិ ទសកានិ បាតុភវន្តិ ។ តត្ថាបិ ភាវទសកំ កទាចិ ន លព្ភតិ ។ តតោ បរំ បវត្តិកាលេ កមេន ចក្ខុទសកាទីនិ ច បាតុភ
វន្តិ ។ ឥច្ចេវំ បដិសន្ធិមុបាទាយ កម្មសមុដ្ឋានា ទុតិយចិត្តមុបាទាយ ចិត្តសមុដ្ឋានា ឋិតិកាលមុបាទាយ ឧតុស មុដ្ឋានា ឱជាផរណមុបាទាយ អាហារសមុដ្ឋានា
ចេតិ ចតុសមុដ្ឋានរូបកលាបសន្តតិ កាមលោកេ ទីបជាលា វិយ នទីសោតោ វិយ យាវតាយុកមព្វោច្ឆិន្នា បវត្តតិ ។ មរណកាលេ បន ចុតិចិត្តោបរិ សត្តរសមចិត្តស្ស ឋិតិ

កាលមុបាទាយ កម្មជរូបានិ ន ឧប្បជ្ជន្តិ ។ បុរេតរមុប្បន្នានិ ច កម្មជរូបានិ ចុតិចិត្តសមកាលមេវ បវត្តិត្វា និរុជ្ឈន្តិ ។ តតោ បរំ ចិត្តជាហារជរូបញ្ច វោច្ឆិជ្ជតិ ។ តតោ បរំ ឧតុសមុដ្ឋាន
រូបបរម្បរា យាវ មតកលេវរសង្ខាតា បវត្តន្តិ ។ ឥច្ចេវំ មតសត្តានំ បុនទេវ ភវន្តរេ បដិសន្ធិមុបាទាយ តថា រូបំ បវត្តតិ ។ រូបលោកេ បន ឃានជិវ្ហាកាយភាវទសកានិ
ច អាហារជកលាបា ច ន លព្ភន្តិ ។ តស្មា តេសំ បដិសន្ធិកាលេ ចក្ខុសោតវត្ថុវសេន តីណិ ទសកានិ ជីវិតនវកញ្ចេតិ ចត្តារោ កម្មសមុដ្ឋានកលាបា បវត្តិយំ ចិត្តោ
តុសមុដ្ឋានា ច លព្ភន្តិ ។ អសញ្ញីសត្តានំ បន ចក្ខុសោតវត្ថុសទ្ទាបិ ន លព្ភន្តិ ។ តថា សព្វានិបិ ចិត្តជរូបានិ ។ តស្មា តេសំ បដិសន្ធិកាលេ ជីវិតនវកមេវ លព្ភន្តិ
។ បវត្តិយញ្ច សទ្ទវជ្ជិតំ ឧតុសមុដ្ឋានរូបមតិរិច្ចតិ ។ ឥច្ចេវំ កាមរូបអសញ្ញីសង្ខាតេសុ តីសុ ឋានេសុ បដិសន្ធិបវត្តិវសេន ទុវិធា រូបប្បវត្តិ វេទិតព្វា ។ អដ្ឋវីសតិ កាមេសុ

ហោន្តិ តេវីសរូបិសុ សត្តរសេវសញ្ញីនំ អរូបេ នត្ថិ កិញ្ចិបិ ។ សទ្ទោ វិការោ ជរតា មរណញ្ចោបបត្តិយំ នលព្ភន្តិ បវត្តេ តុ នកិញ្ចិបិ នលព្ភតិ ។ អយមេត្ថ រូបប្បវត្តិក្កមោ
។ និព្វានំ បន លោកុត្តរសង្ខាតំ ចតុមគ្គញ្ញាណេន សច្ឆិកាតព្វំ មគ្គផលានមាលម្ពនភូតំ វានសង្ខាតាយ តណ្ហាយ និក្ខន្តត្តា និព្វានន្តិ បវុច្ចតិ ។
ពេ តទេតំ សភាវតោ ឯកវិធម្បិ សឧបាទិសេសា និព្វានធាតុ អនុបាទិសេសា និព្វានធាតុ ចេតិ ទុវិធំ ហោតិ ការណបរិយាយេន ។ តថា សុញ្ញតំ អនិមិត្ត
អប្បណិហិតញ្ចេតិ តិវិធំ ហោតិ អាការភេទេន ។ បទមច្ចុតមច្ចន្តំ អសង្ខតមនុត្តរំ និព្វានមិតិ ភាសន្តិ វានមុត្តា មហេសយោ
។ ឥតិ ចិត្តំ ចេតសិកំ រូបំ និព្វានមិច្ចបិ បរមត្ថំ បកាសេន្តិ ចតុធាវ តថាគតា ។ ឥតិ អភិធម្មត្ថសង្គហេ រូបសង្គហវិភាគោ នាម ឆដ្ឋោ បរិច្ឆេទោ ។ ទ្វាសត្តតិវិធា

វុត្តា វត្ថុធម្មា សលក្ខណា តេសំ ទានិ យថាយោគំ បវក្ខាមិ សមុច្ចយំ ។ អកុសលសង្គហោ មិស្សកសង្គហោ ពោធិបក្ខិយសង្គហោ សព្ពសង្គហោ ចេតិ សមុច្ចយ
សង្គហោ ចតុព្វិធោ វេទិតព្វោ ។ កថំ ។ អកុសលសង្គហេ តាវ ចត្តារោ អាសវា កាមាសវោ ភវាសវោ ទិដ្ឋាសវោ អវិជ្ជាសវោ ។ ចត្តារោ
ឱឃា កាមោឃោ ភវោឃោ ទិដ្ឋោឃោ អវិជ្ជោឃោ ។ ចត្តារោ យោគា កាមយោគោ ភវយោគោ ទិដ្ឋិយោគោ អវិជ្ជាយោគោ
។ ចត្តារោ គន្ថា អភិជ្ឈាកាយគន្ថោ ព្យាបាទោកាយគន្ថោ សីលព្វតបរាមាសោកាយគន្ថោ ឥទំសច្ចាភិនិវេសោកាយគន្ថោ ។ ចត្តារោ ឧបាទានា
កាមុបាទានា ទិដ្ឋុបាទានា សីលព្វតុបាទានំ អត្តវាទុបាទានញ្ច ។ ឆនីវរណានិ កាមច្ឆន្ទនីវរណំ ព្យាបាទនីវរណំ ថីនមិទ្ធនីវរណំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចនីវរណំ វិចិកិច្ឆា

ទិដ្ឋាសវំ អវិជ្ជាសវញ្ច 1 សត្តានុសយា កាមរាគានុសយោ បដិឃានុសយោ មានានុសយោ ទិដ្ឋានុសយោ វិចិកិច្ឆានុសយោ ភវរាគានុសយោ អវិជ្ជានុសយោ
ត 1 ទសសំយោជនានិ កាមរាគសំយោជនំ រូបរាគសំយោជនំ អរូបរាគសំយោជនំ បដិឃសំយោជនំ មានសំយោជនំ ទិដ្ឋិសំយោជនំ ៖
កោ សីលព្វតបរាមាសសំយោជនំ វិចិកិច្ឆាសំយោជនំ ឧទ្ធច្ចសំយោជនំ អវិជ្ជាសំយោជនញ្ច សុត្តន្តេ 1 អបរានិបិ ទសសំយោជនានិ កាមរាគសំ
យោជនំ ភវរាគសំយោជនំ បដិឃសំយោជនំ មានសំយោជនំ ទិដ្ឋិសំយោជនំ សីលព្វតបរាមាសសំយោជនំ វិចិកិច្ឆាសំយោជនំ ៖
ឥស្សាសំយោជនំ មច្ឆរិយសំយោជនំ អវិជ្ជាសំយោជនញ្ច អភិធម្មេ 1 ទសកិលេសា លោភោ ទោសោ មោហោ មានោ ទិដ្ឋិ វិចិកិច្ឆា ថីនំ ឧទ្ធច្ចំ អហិរិកំ អនោត្តប្បញ្ច

1 អាសវាទីសុបដេត្វា បករណេន តព្ពត្ថាកត្ឋា អភិជ្ឈា 1 សីលព្វតបរាមាសោ ឥទំសច្ចាភិនិវេសោ អត្តាភិនិវេស តមាបទត្ថំ ទិដ្ឋិគតបេទបទុត្តិ 1 អាសវា
យាទយោគាច តយោគន្ថបទត្ថេសេ ឧបាទ ភវុទន្ធា អវិជ្ជានីវរណានិយំ 1 សត្តានុសយាហោន្តិ ទសសំយោជនានិ កិលេសា ទសមិច្ឆត្តាយំ
ឥទទាបសក្កយោ 1 ចិត្តាសក្កយោ ៖ ឆហេតុយោ លោភោ ទោសោ មោហោ អលោភោ អទោសោ អមោហោច 1 សត្តឈានង្គានិ វិតក្កោ
វិចារោ បីតិ ឯកគ្គតា សោមនស្សំ ទោមនស្សំ ឧបេក្ខាច ទ្វាទសមគ្គង្គានិ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ ៖ សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ សម្មាវាយា
មោ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ មិច្ឆាសង្កប្បោ មិច្ឆាវាយាមោ មិច្ឆាសមាធិច 1 ពាវីសតិន្ទ្រិយានិ ចក្ខុន្ទ្រិយំ សោតិន្ទ្រិយំ ឃានិន្ទ្រិយំ ជិវ្ហិន្ទ្រិយំ កាយិន្ទ្រិយំ ឥត្ថិន្ទ្រិយំ

បុរិសិន្ទ្រិយំ ជីវិតិន្ទ្រិយំ សុខិន្ទ្រិយំ ទុក្ខិន្ទ្រិយំ សោមនស្សិន្ទ្រិយំ ទោមនស្សិន្ទ្រិយំ ឧបេក្ខិន្ទ្រិយំ សទ្ធិន្ទ្រិយំ វិរិយិន្ទ្រិយំ សតិន្ទ្រិយំ សមាធិន្ទ្រិយំ បញ្ញិន្ទ្រិយំ អនញ្ញាតញ្ញ
ស្សាមីតិន្ទ្រិយំ អញ្ញិន្ទ្រិយំ អញ្ញាតាវិន្ទ្រិយ ញ្ច ។ នវ ពលានិ សទ្ធាពលំ វិរិយពលំ សតិពលំ សមាធិព លំ បញ្ញាពលំ ហិរិពលំ ឱត្តប្បពលំ អហិរិក
កេ ពលំ អនោត្តប្បពលញ្ច ។ ចត្តារោ អធិបតិ ឆន្ទាធិបតិ ចិត្តាធិបតិ វិរិយាធិបតិ វីមំសាធិបតិ ។ ចត្តារោ អាហារា កពឡីការោ អាហារោ
ផស្សោ ទុតិយោ មនោសញ្ចេតនា តតិយោ ។ វិញ្ញាណំ ចតុត្ថំ ។ ឥន្ទ្រិយេសុ បនេត្ថ សោ តាបត្តិមគ្គញាណំ អនញ្ញាតញ្ញស្សាមីតិន្ទ្រិយំ ។
អរហត្តផលញាណំ អញ្ញាតាវិន្ទ្រិយំ ។ មជ្ឈេ ឆញាណានិ អញ្ញិន្ទ្រិយានិ បវុច្ចន្តិ ។ ជីវិតិន្ទ្រិយញ្ច រូបារូបវសេន ទុវិធំ ហោតិ ។ បញ្ចវិញ្ញាណេសុ ឈា

នង្គានិ អវិរិយេសុ ពលានិ អហេតុកេសុ មគ្គង្គានិ ន លព្ភន្តិ ។ តថា វិចិកិច្ឆាចិត្តេ ឯកគ្គតា មគ្គិន្ទ្រិយពលភាវំ ន គច្ឆតិ ។ ទ្វិហេតុកតិហេតុកជវនេស្វេវ យ
ថាសម្ភវំ អធិបតិ ឯកោវ លព្ភតិ ។ ឆហេតុ បញ្ចឈានង្គា មគ្គង្គា នវ វត្ថុតោ សោឡសិន្ទ្រិយធម្មា ច ពលធម្មា នវេរិតា ចត្តារោធិបតី វុត្តា
តថាហារាតិ សត្តធា កុសលាទិសមាកិណ្ណោ វុត្តោ មិស្សកសង្គហោ ។ ពោធិបក្ខិយសង្គហេ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ វេ
ទនានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ ចិត្តានុបស្សនាស តិបដ្ឋានំ ធម្មានុបស្សនាសតិបដ្ឋានញ្ច ។ ចត្តារោ សម្មប្ប ធានា ឧប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ
បហានាយ វាយាមោ អនុប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាទាយ វាយាមោ អនុប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឧប្បាទាយ វាយាមោ ឧប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ភិយ្យោ

ភាវាយវាយាមោ ។ ចត្តារោឥទ្ធិបាទា ឆន្ទិទ្ធិបាទោចិត្តិទ្ធិបាទោ វីរិយិទ្ធិបាទោ វីមំសិទ្ធិបាទោច ។ បញ្ចិន្ទ្រិយានិ សទ្ធិន្ទ្រិយំវីរិយិន្ទ្រិយំសតិន្ទ្រិយំ សមាធិន្ទ្រិ
យំបញ្ញិន្ទ្រិយញ្ច ។ បញ្ចពលានិសទ្ធាព លំវីរិយពលំសតិពលំ សមាធិពលំបញ្ញាពលញ្ច ។ សត្តពោជ្ឈង្គា សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ ធម្ម
តោ វិចយសម្ពោជ្ឈង្គោ វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គោ បីតិសម្ពោជ្ឈង្គោ បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គោសមាធិសម្ពោជ្ឈ ង្គោ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គោច ។ អដ្ឋមគ្គង្គា
និ សម្មាទិដ្ឋិសម្មាសង្កប្បោសម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តោសម្មាអាជីវោសម្មាវាយាមោ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិច ។ ឯត្ថបនចត្តារោសតិបដ្ឋា
នាតិ សម្មាសតិឯកាវបវុច្ចតិ តថាចត្តារោសម្មប្បធានាតិចសម្មាវាយាមោ ។ ឆន្ទោចិត្តមុបេក្ខាច សទ្ធាបស្សទ្ធិបីតិយោ សម្មាទិដ្ឋិចសង្កប្បោវាយាមោ

វិរតិត្តយំសម្មាសតិសមាធីតិ ចុទ្ទសេតេសភាវតោ សត្តធីសង្កប្បោ ទេខ សត្តនាតត្ថសង្គហោ ។ សង្កប្បបស្សទ្ធិចបីត្យុបេក្ខា ឆន្ទោចចិត្តំវិរតិត្តយញ្ច ឯក
ដ្ឋានាវីរិយំនវដ្ឋ សតិសមាធិចតុបញ្ចបញ្ញា សទ្ធាទុដ្ឋានុត្តមសត្តធីស ធម្មានមេវបភេទោ ។ សព្វេលោកុត្តរេហោន្តិ នវាសង្កប្បបីតិ
យោ លោកិយេបិយថាយោគំ ឆព្វិសុទ្ធិបវត្តិ យំ ។ សព្វសង្គហោ បញ្ចក្ខន្ធា រូបក្ខន្ធោ វេទនាក្ខន្ធោ សញ្ញាក្ខន្ធោ សង្ខារក្ខន្ធោ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ
ច ។ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា រូបុបាទានក្ខន្ធោ វេទនុបាទានក្ខន្ធោ សញ្ញុបាទានក្ខន្ធោ សង្ខារុបាទានក្ខ ន្ធោ វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោច ។ ទ្វាទសាយ
តនានិ ចក្ខាយតនំសោតាយតនំ ឃានាយតនំជិវ្ហាយតនំ កាយាយតនំមនាយតនំ រូបាយតនំសទ្ទាយតនំ គន្ធាយតនំរសាយតនំ ផោដ្ឋព្វាយតនំ

ធម្មាយតនញ្ច ។ អដ្ឋារសធាតុយោ ចក្ខុធាតុ សោតធាតុ ឃានធាតុ ជិវ្ហាធាតុ កាយធាតុ រូបធាតុ សទ្ទធាតុ គន្ធធាតុ រសធាតុ ផោដ្ឋព្វធាតុ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ សោត
វិញ្ញាណធាតុ ឃានវិញ្ញាណធាតុ ជិវ្ហាវិញ្ញាណធាតុ កាយវិញ្ញាណធាតុ មនោធាតុ ធម្មធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុច ។ ចត្តារិ អរិយសច្ចានិ :
ពំ ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ ទុក្ខសមុទយោ អរិយសច្ចំ ទុក្ខនិរោធោ អរិយសច្ចំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី ៕ ៕ បដិបទា អរិយសច្ចញ្ច ។ ឯកូនបញ្ញាសចេតសិកសុខុម
រូបនិព្ពានវសេន ឯកូនសត្តតិធម្មា : ធម្មាយតនំធម្មធាតូតិ សង្ខ្យំគច្ឆន្តិ ។ មនាយតនមេវ សត្តវិញ្ញាណធាតុវសេន ភិជ្ជតិ ។
រូបញ្ច វេទនា សញ្ញា សេសចេតសិកា តថា វិញ្ញាណមិតិ បញ្ចេតេ បញ្ចក្ខន្ធាតិ ភាសិតា ។ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធាតិ តថា តេភូមិកា មតា ភេទាភាវេន

និព្ពានំ ខន្ធសង្គហនិស្សដំ ។ ទ្វារាលម្ពនភេទេន ភវន្តាយតនានិច ទ្វារាលម្ពតទុប្បន្ន បរិយាយេនធាតុយោ ។ ទុក្ខំ តេភូមិកំ វដ្ដំ តណ្ហាសមុទ
យោភវេ និរោធោនាម និព្ពានំ មគ្គោ លោកុត្តរោ មតោ ។ មគ្គយុត្តា ផលា ចេវ ចតុសច្ច និស្សដា ឥតិ បញ្ចប្បភេទេន បវុត្តោ
សព្វសង្គហោ ។ ឥតិ អភិធម្មត្ថសង្គហេ សមុច្ចយសង្គហវិភាគោ នាម សត្តមោ បរិច្ឆេទោ ។ យេសំ សង្ខតធម្មានំ យេ ធម្មា បច្ចយា យថា តំ
វិភាគមិហេទានិ បវក្ខាមិ យថារហំ ។ បដិច្ចសមុប្បាទនយោ បដ្ឋាននយោតិ បច្ចយសង្គហោ ទុវិធោ វេទិតព្វោ ។ តត្ថ តព្ភាវភាវីភាវាការ
មត្តោបលក្ខិតោ បដិច្ចសមុប្បាទនយោ ។ បដ្ឋាននយោ បន អាហច្ចបច្ចយដ្ឋិតិមារព្ភ បវុច្ចតិ ។ ឧភយំ បន វោមិស្សេត្វា បបញ្ចេន្តិ អាចរិយា ។ តត្ថ អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា

សំខារបច្ចយា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូបំ នាមរូបបច្ចយា សឡាយតនំ សឡាយតនបច្ចយា ផស្សោ ផស្សបច្ចយា វេទនា វេទនាបច្ចយា តណ្ហា :
តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទានំ ឧបាទានបច្ចយា ភវោ ភវបច្ចយា ជាតិ ជាតិបច្ចយា ជរាមរណសោកបរិទេវទុក្ខ ទោមនស្សុបាយាសា សម្ភវន្តិ ឯវមេតស្សកេ
ពៈ វលស្សទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតីតិ អ យមេត្ថបដិច្ចសមុប្បាទនយោ ។ តត្ថ តយោអទ្ធា ។ ទ្វាទសង្គានិ វីសតិអាការា តិសន្ធិ ចតុសំខេបា តី
ណិវដ្ដានិ ទ្វេមូលានិចវេទិតព្វានិ ។ ក ថំ ។ អវជ្ជាសំខារា អតីតោអទ្ធា ជាតិជរាមរណំ អនាគតោអទ្ធា មជ្ឈេអដ្ឋ បច្ចុប្បន្នោអទ្ធាតិ ត
យោអទ្ធា ។ អវជ្ជាសំខារាវិញ្ញាណនាមរូបំសឡាយតនំ ផស្សោវេទនាតណ្ហាឧបាទានំ ភវោជាតិជរាមរណន្តិទ្វាទសង្គានិ ។ សោកាទិវចនំបនេត្ថនិស្សន្ទ

និទស្សនំ ។ អវជ្ជាសំខារគ្គហណេនបនេត្ថ តណ្ហុបាទានភវាបិគហិតាភវន្តិ ។ តថាតណ្ហុបាទានភវគ្គហណេនអវជ្ជាសំខារា ។ ជាតិជរាមរណគ្គហណេនវិញ្ញាណា
ទិផលបញ្ចកមេវគហិតន្តិ អតីតេហេតុយោបញ្ច ឥទានិផលបញ្ចកំ ឥទានិហេតុយោបញ្ច អាយតឹផលបញ្ចកន្តិ វីសតិអាការាតិសន្ធិ
ចតុសំខេបាចហោន្តិ ។ អវជ្ជាតណ្ហុបាទានាច កិលេសវដ្ដំ កម្មភវសំខាតោភវេកទេសោសំខារាច កម្មវដ្ដំ ឧបបត្តិភវសំខាតោភវេកទេសោ
អវសេសាចវិបាកវដ្ដន្តិ តីណិវដ្ដានិ ។ អវជ្ជាតណ្ហាវសេន ទ្វេមូលានិចវេទិតព្វានិ ។ តេសមេវចមូលានំ និរោធេននិរុជ្ឈតិ :
ជរាមរណមុច្ឆាយ បីឡិតានមភិណ្ហសោ អាសវានំសមុប្បាទា អវជ្ជាចបវត្តតិ វដ្ដមាពន្ធមិច្ចេវំ តេភូមិកមនាទិកំ បដិច្ចសមុប្បាទោតិ បដ្ឋបេសិមហា

បុនិ 1 ហេតុបច្ចយោ អារម្មណបច្ចយោ អធិបតិបច្ចយោ អនន្តរបច្ចយោ សមនន្តរបច្ចយោ សហជាតបច្ចយោ អញ្ញមញ្ញបច្ចយោ និស្សយបច្ចយោ :
ឧបនិស្សយបច្ចយោ បុរេជាតបច្ចយោ បច្ឆាជាតបច្ចយោ អាសេវនបច្ចយោ កម្មបច្ចយោ វិបា កបច្ចយោ អាហារបច្ចយោ ឥន្ទ្រិយបច្ច
ឃរ យោ ឈានបច្ចយោ មគ្គបច្ចយោ សម្បយុត្តបច្ចយោ វិប្បយុត្តបច្ចយោ អត្ថិបច្ចយោ នត្ថិ បច្ចយោ វិគតបច្ចយោ អវិគតបច្ចយោតិ
អយមេត្ថបច្ចយានយោ 1 តត្ថនធាបច្ចុតាប ញ្ញបច្ចោតាមបុរិធំ ឋាតធាបុនរុបត្យ រូបំកាយត្យសេកធា បញ្ញត្តិកាយរូបានិ កាយត្យនុទធាទ្ធយំ ទ្ធ
យត្យនទធាចេតិ នត្តិធាបច្ចយាកាថំ 1 អនន្តរសមនន្តរចិត្តចេតសិកាធម្មា បច្ចុប្បន្នំចិត្តចេតសិកានំធម្មានំ អនន្តរសមនន្តរនិក្ខមត្តកវសេន បរិហានិវបាកដំបត្តិអាពេញ

ឋានានំអាសេវនវសេន សហជាតាចិត្តចេតសិកាធម្មា អញ្ញមញ្ញំសម្បយុត្តវសេនាតិច ននាកំកាយស្សវបច្ចយោហោតិ 1 ហេតុស្សាននុបត្តានិ សហជាតានំ
ធាបរុធានំហេត្វាទិវសេន សហជាតាចេត ធ សហជាតានំធាបរុធានំ កាកខណិកាចេតា សម្មាទិដ្ឋានំធាបរុធានំកិរិយវសេន វិធ
កាច្ចាអញ្ញមញ្ញំសហជាតានំធាបរុធានញ្ចវិធ ការវសេនេតិច បច្ចាធាបំធាបរុធានំបច្ចយោហោតិ 1 បច្ឆាជាតាចិត្តចេតសិកាធម្មា បុរេជាតស្ស
ឥមស្សកាយស្សបច្ឆាជាតវសេនេតិ ឋាតធា វធាបំរុបស្សបច្ចយោហោតិ 1 ននត្ថុនិមរត្តិយំសត្តនំ វិញ្ញាណធាតុនំ បញ្ញាបន្នឈានិង បញ
វិញ្ញាណាវដ៌យា បុរេជាតវសេនេតិ ឋាតធាវរុបំកាយស្សបច្ចយោហោតិ 1 អាលម្ពណាវសេនឧបនិស្សយវសេនេតិច ទុវធាបញ្ញត្តិកាយរុបានិ កាយស្សវបច្ចយោ

ហោន្តិ ។ តត្ថរូបាទិវសេនឆព្វិធំហោតិអារម្មណំ ។ ឧបនិស្សយោបនតិវិធោហោតិ អារម្មណូបនិស្សយោ អនន្តរូបនិស្សយោ បកតូបនិស្សយោច ។ តត្ថអារម្មណមេវ
គរុកតមារម្មណូបនិស្សយោ ។ អនន្តរនិរុទ្ធា ចិត្តចេតសិកាធម្មា អនន្តរូបនិស្សយោ ។ រាគាទយោបន ធម្មា សទ្ធាទយោចសុខំទុក្ខំ បុគ្គលោភោជ
ឃា នំឧតុសេនាសនញ្ច យថារហំអជ្ឈត្តញ្ចពហិ ទ្ធាច កុសលាទិធម្មានំ ។ ។ កម្មំវិបាកានន្តិច ពហុធាហោ តិ ។ ។ បកតូបនិស្សយោ ។ អធិបតិសហជាត
អញ្ញមញ្ញនិស្សយាហារិន្ទ្រិយវិប្បយុត្តអត្ថិ អវិគតវសេនាតិ យថារហំនាមរូបានិ នាមរូបានំបច្ចយាហោន្តិ ។ តត្ថគរុកតមារម្មណា
រម្មណាធិបតិវសេន នាមានំសហជាតាធិបតិ ចតុព្វិធោបិ សហជាតាធិបតិវសេន សហជាតានំនាមរូបានន្តិច ទុវិធោហោតិអធិបតិបច្ចយោ ។ ចិត្តចេតសិកាធម្មា

អញ្ញមញ្ញំសហជាតរូបានញ្ច មហាភូតាអញ្ញមញ្ញំឧបាទារូបានញ្ច បដិសន្ធិក្ខណេវត្ថុវិបាកាអញ្ញមញ្ញន្តិច តិវិធោហោតិសហជាតបច្ចយោ ។ ចិត្តចេតសិកាធម្មា
អញ្ញមញ្ញំ មហាភូតាអញ្ញមញ្ញំ បដិ សន្ធិក្ខណេវត្ថុវិបាកាអញ្ញមញ្ញន្តិច តិវិធោហោតិអញ្ញមញ្ញបច្ចយោ ។ ចិត្តចេតសិកាធម្មាអញ្ញ
មញ្ញំសហជាតរូបានញ្ច មហាភូតាអញ្ញម ញ្ញំឧបាទារូបានញ្ច ឆវត្ថូនិសត្តន្នំវិញ្ញាណធាតូនន្តិច តិ វិធោហោតិនិស្សយបច្ចយោ ។ កពឡីការោ
អាហារោឥមស្សកាយស្ស អរូបិនោអាហារា សហជាតានំនាមរូបានន្តិច ទុវិធោហោតិអាហារបច្ច យោ ។ បញ្ចប្បសាទាបញ្ចន្នំវិញ្ញាណានំ ។
រូបជីវិតិន្ទ្រិយំឧបាទិន្នរូបានំ អរូបិនោឥន្ទ្រិយាសហជាតានំនាមរូបានន្តិច តិវិធោហោតិ ឥន្ទ្រិយបច្ចយោ ។ ឱក្កន្តិក្ខណេវត្ថុវិបាកានំសហជាតវសេន ចិត្តចេតសិកា

ធម្មាសហជាតរូបានំសហជាតវសេន បច្ឆាជាតាចិត្តចេតសិកាធម្មា បុរេជាតស្សឥមស្សកាយស្សបច្ឆាជាតវសេន ឆវត្ថូនិបវត្តិយំសត្តន្នំវិញ្ញាណធាតូនំបុរេជាតវសេនេវាតិ តិ
វិធោហោតិវិប្បយុត្តបច្ចយោ ។ សហជាតំបុ រេជាតំ បច្ឆាជាតកពឡីការោអាហារោ រូប ជីវិតិន្ទ្រិយំ បញ្ចវិធោហោតិអត្ថិបច្ចយោ
ឃិ ។ តថាអវិគតបច្ចយោ ។ អារម្មណូបនិ ស្សយកម្មត្ថិបច្ចយេសុច សព្វេបិបច្ចយាសមោធានំគ ច្ឆន្តិ ។ សហជាតរូបន្តិបនេត្ថសព្វត្ថាបិ
បវត្តេចិត្តសមុដ្ឋានានំ បដិសន្ធិយំកដត្តា រូបានញ្ចវសេនទុវិធោហោតីតិវេទិតព្វំ ។ ឥតិតេកាលិកា ធម្មា កាលមុត្តាចសម្ភវា អជ្ឈត្តញ្ច
ពហិទ្ធាច សង្ខតាសង្ខតាតថា បញ្ញត្តិនាមរូបានំ វសេនតិវិធាឋិតា បច្ចយានាមបដ្ឋានេ ចតុវីសតិសព្វថា ។ តត្ថរូបធម្មារូបក្ខន្ធោវ ចិត្តចេតសិកសង្ខាតាចត្តារោ

អរូបិនោខន្ធានិព្វានញ្ចាតិ បញ្ចវិធំអរូបន្តិចនាមន្តិចបវុច្ចតិ ។ តតោអវសេសាបញ្ញត្តិ ។ សាបនបញ្ញាបិយត្តាបញ្ញត្តិបញ្ញាបនតោបញ្ញត្តីតិចទុវិធាហោតិ ។
កថំ ។ តំតំភូតបរិណាមាការមុបាទាយ តថា តថាបញ្ញត្តាភូមិបព្វតាទិកា សម្ភារសន្និវេសាការមុបា ទាយគេហរថសកដាទិកា ខន្ធបញ្ចកមុបាទាយ
បុរិសបុគ្គលាទិកា ចន្ទាវដ្ដនាទិកមុបាទាយ ទិសាកាលាទិកា អសំផុដ្ឋាការមុបាទាយកូបគុហាទិកា ។ តំតំភូតនិមិត្តំភាវនាវិសេសញ្ចឧបាទាយកសិណ
និមិត្តាទិកាចាតិឯវមាទិប្បភេទាបនបរមត្ថតោ អវិជ្ជមានាបិ អត្ថច្ឆាយាការេនចិត្តុប្បាទានមារម្មណភូតា តំតំឧបាទាយឧបនិធាយការណំកត្វា ។
តថាតថាបរិកប្បិយមានាសង្ខាយតិ សមញ្ញាយតិវោហារីយតិបញ្ញាបិយតីតិ បញ្ញត្តីតិបវុច្ចតិ ។ អយំបញ្ញត្តិបញ្ញាបិយត្តាបញ្ញត្តិនាម ។ បញ្ញាបនតោបញ្ញត្តិបន

ភាសាភាសក្ខាទិការេហិ ឋបិតា ។ វិជ្ជមានបញ្ញត្តិ អវិជ្ជមានបញ្ញត្តិ វិជ្ជមានេន អវិជ្ជមានបញ្ញត្តិ អវិជ្ជមានេន វិជ្ជមានបញ្ញត្តិ វិជ្ជមានេន វិជ្ជមានបញ្ញត្តិ ៖
អវិជ្ជមានេន អវិជ្ជមានបញ្ញត្តីតិ តត្ថ ឆ ហោតិ ។ តត្ថ យថា បរមត្ថតោ វិជ្ជមានំ រូបវេទនាទឹ ឯវរូបាយ បញ្ញាបេន្តិ តថាយំ វិជ្ជមានបញ្ញត្តីតិ
ឃី វុច្ចតិ ។ យថា បន បរមត្ថតោ អវិជ្ជមានំ ឯវរូបាយ បញ្ញាបេន្តិ តថាយំ អវិជ្ជមានបញ្ញត្តីតិ វុច្ចតិ ។ ឧភិន្នំ បន វោមិស្សកវសេន សេ
សា យថា តេវិជ្ជោ ឆឡភិញ្ញោ ឥត្ថិសទ្ទោ ចក្ខុវិញ្ញា ណំ រាជបុត្តោតិ វេទិតព្ពា ។ វទីហោ សានុសារេន សោតវិញ្ញាណោ វិហោ បវត្តានត្ថាយ្ហ
បកេត្វា ញាណេន អត្ថាយ ញាណ សារេន ញ្ញាបន្តិ តេបរំ សាយំ បញ្ញត្តិ វញ្ញេយ្យា លោកសង្កេតនិទ្ធិតាតិ ។ ឥតិ អភិធម្មត្ថសង្គហេ បញ្ញត្តិសង្គហោ កាតោ

ភាសាវ្ហរោហរាវិញ្ញេយ្យ ។ សបឋវបរម្មនំ រាវិកានបិតោបរំ វិបស្សនំ វត្តាបិ ឧទយព្វយញាណំ ។ តត្ថ សបវសង្គហោ តាវ ឯសាវិសាទិឯសអនុភា-
ឯសអនុស្សតិយោ ចតស្សោ អប្បមញ្ញា យោ ឯកាសញ្ញា ឯកំ វវត្ថានំ ចត្តារោ អារុប្បា ចេតិ សត្តវិធេន សមថកម្មដ្ឋានសង្គហោ ។
រាគចរិតា ទោសចរិតា មោហចរិតា សទ្ធាចរិតា ពុទ្ធិចរិតា វិតក្កចរិតា ចេតិ ឆព្វិធេន ចរិតសង្គហោ ។ បរិកម្មភាវនា ឧបចារភាវនា អប្បនាភា
វនា ចេតិ តិស្សោ ភាវនា ។ បរិកម្មនិមិត្តំ ឧគ្គហ និមិត្តំ បដិភាគនិមិត្តំ ចេតិ តីណិ និមិត្តានិ ចេតិ តព្ពា និ ។ កថំ ។ បឋវីកសិណំ អាបោកសិណំ
តេជោកសិណំ វាយោកសិណំ នីលកសិណំ បីតកសិណំ លោហិតកសិណំ ឱទាតកសិណំ អាកាសកសិណំ អាលោកកសិណញ្ចេតិ ឥមានិ ទសកសិណានិ

ឃុ

[illegible]

[illegible]

យុ

។ អយមេត្ថ ភាវនាភេទោ ។ និមិត្តេសុ បន បរិកម្មនិមិត្តំ ឧគ្គហនិមិត្តញ្ច សព្ពត្ថាបិ យថារហំ បរិយាយេន លព្ភន្តេវ ។ បដិភាគនិមិត្តំ បន កសិណាសុភកោដ្ឋាស
កាយគតានាបានេស្វេវ លព្ភតិ ។ តត្ថ ហិ បដិភាគនិ មិត្តមារព្ភ ឧបចារសមាធិ អប្បនាសមាធិ ច បវត្តន្តិ ។ កថំ ។ អាទិកម្មិកស្ស ហិ បថវីមណ្ឌលាទីសុ
និមិត្តំ ឧគ្គណ្ហន្តស្ស តមារម្មណំ បរិកម្មនិ មិត្តន្តិ បវុច្ចតិ ។ សា ច ភាវនា បរិកម្មភាវនា នាម ។ យ ទា បន តំ និមិត្តំ ចិត្តេន សមុគ្គហិតំ ហោតិ
ចក្ខុនា បស្សន្តស្សេវ មនោទ្វារស្ស អាបាថមាគតំ តទា តមេវារម្មណំ ឧគ្គហនិមិត្តំ នាម ហោ តិ ។ សា ច ភាវនា សមាធិយតិ ។ តថា សមា
ហិតស្ស បនេតស្ស តតោ បរំ តស្មឹ ឧគ្គហនិមិត្តេ បរិកម្មសមាធិនា ភាវនមនុយុញ្ជន្តស្ស យទា តប្បដិភាគំ វត្ថុធម្មវិមុច្ចិតំ បញ្ញត្តិសង្ខាតំ ភាវនាមយមារម្មណំ

ចិត្តេ សន្និសិន្នំ សមប្បិតំ ហោតិ តទា បដិភាគនិមិត្តំ សមុប្បន្នន្តិ បវុច្ចតិ ។ តតោ បដ្ឋាយ បរិបន្ថវិប្បហីនា កាមាវចរសមាធិសង្ខាតា ឧបចារភាវនា និប្ផន្នា នាម ហោតិ
។ តតោ បរំ តមេវ បដិភាគនិមិត្តំ ឧបចារ សមាធិនា សមាសេវន្តស្ស រូបាវចរបឋមជ្ឈានមប្បេតិ ។ តតោ បរំ តមេវ បឋមជ្ឈានំ អាវជ្ជនំ សមាបជ្ជនំ
អធិដ្ឋានំ វុដ្ឋានំ បច្ចវេក្ខណា ចេតិ ឥមាហិ បញ្ច ហិ វសិតាហិ វសីភូតំ កត្វា វិតក្កាទិកមោឡារិកង្គំ បហានាយ វិចារាទិសុខុមង្គុប្បត្តិយា បទហតោ យថាក្កមំ
ទុតិយជ្ឈានាទយោ យថារហមប្បេតិ ។ ឥច្ចេវំ បថវីកសិណាទីសុ ទ្វាវីសតិកម្មដ្ឋានេសុ បដិភាគ និមិត្តមុបលព្ភតិ ។ អវសេសេសុ បន អប្បមញ្ញា
សត្តបញ្ញត្តិយំ បវត្តន្តិ ។ អាកាសវជ្ជិតកសិណេសុ បន យំ កិញ្ចិ កសិណំ ឧគ្ឃាដេត្វា លទ្ធមាកាសំ អនន្តវសេន បរិកម្មំ ករោន្តស្ស បឋមារុប្បមប្បេតិ ។ តមេវ បឋមារុប្បវិញ្ញា

ណមនន្តវសេន បរិកម្មំករោន្តស្សទុតិយារុប្បមុប្បជ្ជតិ ។ បឋមារុប្បវិញ្ញាណាភាវំបន នត្ថិកិញ្ចីតិបរិកម្មំករោន្តស្ស តតិយារុប្បមុប្បជ្ជតិ ។ តតិយារុប្បំសន្តមេតំ
បណីតមេតន្តិ បរិកម្មំករោន្តស្សចតុត្ថារុ បប្បជ្ជតិ ។ អវសេសេសុចទសសុកម្មដ្ឋានេសុពុទ្ធគុណា ទិកមារម្មណមារព្ភបរិកម្មំកត្វា តស្មិំនិ
ឃេ មិត្តេសាធុកមុគ្គហិតេ តត្ថេវបរិកម្មញ្ច សមាធិយតិ ឧបចារោចឧប្បជ្ជតិ ។ ចត្តាឡីសកម្មដ្ឋា ននយោ ។ អភិញ្ញាវសេនបវត្តមានំបនរូ
បាវចរបញ្ចមជ្ឈានំ អភិញ្ញាបាទកបញ្ចម ជ្ឈានាវុដ្ឋហិត្វាអធិដ្ឋេយ្យាទិកមាវជ្ជិត្វា បរិកម្មំករោ ន្តស្សរូបាទីសុអារម្មណេសុយថារហមប្បេតិ ។
អភិញ្ញាចនាម ឥទ្ធិវិធំទិព្វសោតំបរចិត្តវិជាននាបុព្វេនិវាសានុស្សតិទិព្វចក្ខូតិបញ្ចធា ។ អយមេត្ថសមថនយោ ។ និដ្ឋិតោចសមថកម្មដ្ឋាននយោ ។ វិបស្សនាកម្មដ្ឋានេ

បន សីលវិសុទ្ធិចិត្តវិសុទ្ធិទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ កង្ខាវិតរណវិសុទ្ធិមគ្គាមគ្គញាណទស្សនវិសុទ្ធិ បដិបទាញាណទស្សនវិសុទ្ធិញាណទស្សនវិសុទ្ធិចេតិ សត្តវិធេនវិសុទ្ធិសង្គ
ហោ ។ អនិច្ចលក្ខណំ ទុក្ខលក្ខណំអន ត្តលក្ខណញ្ចេតិ តីណិលក្ខណានិ ។ អនិច្ចានុបស្សនា ទុក្ខានុបស្សនា អនត្តានុបស្សនាចេតិ តិស្សោ
អនុបស្សនា ។ សម្មសនញ្ញាណំ ឧទយ ព្វយញ្ញាណំ ភង្គញ្ញាណំ ភយញ្ញាណំ អាទីនវ ញ្ញាណំ និព្វិទាញ្ញាណំ មុញ្ចិតុកម្យតា
ញ្ញាណំ បដិសង្ខាញ្ញាណំ សង្ខារុបេក្ខាញ្ញា ណំ អនុលោមញ្ញាណញ្ចេតិ ទសវិបស្សនាញ្ញាណានិ ។ សុញ្ញតោវិមោក្ខោ អនិមិត្តោវិមោក្ខោ
អប្បណិហិតោវិមោក្ខោចេតិ តយោវិមោក្ខា ។ សុញ្ញតានុបស្សនា អនិមិត្តានុបស្សនា អប្បណិហិតានុបស្សនាចេតិ តីណិវិមោក្ខមុខានិចវេទិតព្វានិ ។ កថំ ។

បាដិមោក្ខសំវរសីលំ ឥន្ទ្រិយសំវរសីលំ អាជីវបារិសុទ្ធិសីលំ បច្ចយសន្និស្សិតសីលញ្ចាតិ ចតុបារិសុទ្ធិសីលំ សីលវិសុទ្ធិនាម ។ ឧបចារសមាធិ អប្បនាសមាធិចេតិ ទុវិធោ
ធិសមាធិចិត្តវិសុទ្ធិនាម ។ លក្ខណរសបច្ចុបដ្ឋានបទដ្ឋានវសេន នាមរូបបរិគ្គហោ ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិនាម ។ តេសំយេវនាមរូបានំបច្ចយបរិគ្គហោ កង្ខាវិត
ៅ២ប រណវិសុទ្ធិនាម ។ កលាបនយេន តប្បរិគ្គហិ តេសុសប្បច្ចយេសុ តេភូមិកសង្ខារេសុ អតីតាទិភេទភិន្នេសុ ខន្ធាទិនយមារព្ភកលាបវសេនសង្ខិបិត្វា អនិច្ចំ
ខយដ្ឋេនទុក្ខំភយដ្ឋេនអនត្តាអសារកដ្ឋេនាតិ ៖ អទ្ធានវសេនសន្តតិវសេនខណវសេនវា សម្មសនញាណេ នលក្ខណត្តយំសម្មសន្តស្ស តេស្វេវបច្ចយវ
សេនខណវសេនច ឧទយព្ពយញាណេន ឧទយព្ពយំសមនុបស្សន្តស្ស ឱភាសោបីតិបស្សទ្ធិរធិមោក្ខោបគ្គហោ សុខំញាណមុបដ្ឋានមុបេក្ខានិកន្តិចេតិ ឱភាសាទិ

បស្សុបកិលេសបរិបន្ថបរិគ្គហវសេន មគ្គាមគ្គវវត្ថានំ មគ្គាមគ្គញាណទស្សនវិសុទ្ធិនាម ។ តថាបរិបន្ថវិមុត្តស្សបនតស្ស ឧទយព្ពយញាណតោបដ្ឋាយ
យាវានុលោមាតិលក្ខណវិបស្សនាបរម្បរាយប ដីបដ្ឋន្តស្សនវវិបស្សនាញាណានិ បដីបទាញាណទស្ស នវិសុទ្ធិនាម ។ តស្សេវបដិបត្តិស្សបន
វិបស្សនាបរិបាកមាគម្ម ឥទានិអប្បនាឧប្បជ្ជិ ស្សតីតិ ភវង្គំវោច្ឆិន្ទិត្វាឧប្បន្នបរិកម្មាទិជវនានំ ៖ ខេត្តិលោវបស្សនាជិត្តាជិ យំកិញ្ចិអនិច្ចាទិលក្ខ
ណាហារគ្គ បរិគ្គហបវាវានុលោមាលមេបន វត្តន្តិ ។ យាវបស្សនាសិខាប្បត្តា សានុលោមសង្ខារុបេក្ខា វុដ្ឋានគាមិនីវិបស្សនាតិបវុច្ចតិ ។ តតោបរំ
គោត្រភុចិត្តំនិព្វានមាលម្ពិត្វា បុថុជ្ជនគោត្តមភិភវន្តំ អរិយគោត្តមភិសម្ភោន្តញ្ចបវត្តតិ ។ តស្សានន្តរមេវ មគ្គោទុក្ខសច្ចំបរិជានន្តោ សមុទយសច្ចំបជហន្តោ

ឃៃ

និរោធសច្ចំ សច្ឆិករោន្តោ មគ្គសច្ចភាវនាវសេន អប្បនាវីថិមោតរតិ ។ តតោបរំ ទ្វេតីណិ ផលចិត្តានិ បវត្តិត្វា និរុជ្ឈន្តិ ។ តតោបរំ ភវង្គបាតោវ ហោតិ ។ បុនភវង្គំ វោ
ច្ឆិន្ទិត្វា បច្ចវេក្ខណញាណានិ បវត្តន្តិ ។ មគ្គំ ផលញ្ច និព្វានំ បច្ចវេក្ខតិ បណ្ឌិតោ បហីនេ ក្លេសេ សេសេ ច បច្ចវេក្ខតិ វា ន វា ។ ឆព្វិ
សុទ្ធិក្កមេនេវំ ភាវេតព្វោ ចតុព្វិធោ ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ នាមមគ្គោ បវុច្ចតិ ។ អយមេត្ថ វិសុទ្ធិភេទោ ។ តត្ថ អនត្តានុបស្សនា
អត្តាភិនិវេសំ មុញ្ចន្តី សុញ្ញតានុបស្សនា នាម វិមោក្ខមុខំ ហោតិ ។ អនិច្ចានុបស្សនា វិបល្លាសនិមិត្តំ មុញ្ចន្តី អនិមិត្តានុបស្សនា នាម
វិមោក្ខមុខំ ហោតិ ។ ទុក្ខានុបស្សនា តណ្ហាបណិធិំ មុញ្ចន្តី អប្បណិហិតានុបស្សនា នាម វិមោក្ខមុខំ ហោតិ ។ តស្មា យទិ វុដ្ឋានគាមិនីវិបស្សនា អនត្តតោ វិបស្សតិ :

សុញ្ញតោ វិមោក្ខោ នាម ហោតិ មគ្គោ យទិ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ អនិមិត្តោ វិមោក្ខោ នាម យទិ ទុក្ខតោ វិបស្សតិ អប្បណិហិតោ វិមោក្ខោ នាមាតិ ច មគ្គោ វិបស្សនា
គមនវសេន តីណិ នាមានិ លភតិ ។ តថា ផលញ្ច មគ្គាគមនវសេន មគ្គវីថិយំ ។ ផលសមាបត្តិវីថិយំ បន យថាវុត្តនយេន វិបស្សន្តានំ យថាសកំ
ផលមុប្បជ្ជមានម្បិ វិបស្សនាគមនវសេន សុញ្ញតាទិវិមោក្ខោតិ បវុច្ចតិ ។ អារម្មណវសេន បន សរសវសេន ច នាមត្តយំ សព្វត្ថាបិ សព្វេ
សម្បិ សមមេវ ។ អយមេត្ថ វិមោក្ខភេទោ ។ ឯត្ថ បន សោតាបត្តិមគ្គំ ភាវេត្វា ទិដ្ឋិវិចិកិច្ឆាបហានេន បហីនាបាយគមនោ សត្តក្ខត្តុបរមោ សោ
តាបន្នោ នាម ហោតិ ។ សកទាគាមិមគ្គំ ភាវេត្វា រាគទោសមោហានំ តនុករត្តា សកទាគាមី នាម ហោតិ សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ។ អនាគាមិមគ្គំ ភាវេត្វា កាម

ឃោ

រាគព្យាបាទានំ អនវសេសប្បហានេន អនាគាមិមគ្គោ ហោតិ អនាគាមិផលំ ។ អរហត្តមគ្គចិត្តេ អនវសេសកិលេសប្បហានេន អរហត្តមគ្គោ ហោតិ ចិណាសភោហោតោ
អត្តច្ឆឹណោយ្យោ ។ អយមេត្ថ បុគ្គលភេទោ ។ ផលសមាបត្តិ បនេត្ថ សព្វេសម្បិ យថាសកំផលវសេន សាធារណាវ ។ និរោធសមាបត្តិសមាបជ្ជនំ បន
ន អនាគាមិនញ្ចេវ អរហន្តានញ្ច លព្ភតិ ។ តត្ថ យថាក្កមំ បឋមជ្ឈានាទិមហគ្គតសមាបត្តិំ សមាបជ្ជិត្វា វុដ្ឋាយ តត្ថគតេ សង្ខារធម្មេ តត្ថ
តត្ថេវ វិបស្សន្តោ យាវ អាកិញ្ចញ្ញាយ តនំ គន្ត្វា តតោ បរំ អធិដ្ឋេយ្យាទិកំ បុព្វកិច្ចំ កត្វា នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមាបជ្ជតិ ។
តស្ស ទ្វិន្នំ អប្បនាជវនានំ បរតោ វោច្ឆិជ្ជតិ ចិត្តសន្តតិ ។ តតោ បរំ និរោធសមាបន្នោ នាម ហោតិ ។ វុដ្ឋានកាលេ បន អនាគាមិនោ អនាគាមិផលចិត្តំ អរហតោ

អរហត្តផលចិត្តំ យថារហំ បវត្តិត្វា ភវង្គបាតោ ហោតិ ។ តតោ បរំ បច្ចវេក្ខណញាណំ បវត្តតិ ។ អយមេត្ថ សមាបត្តិភេទោ ។ និដ្ឋិតោ ច វិបស្សនាកម្មដ្ឋាន
នយោ ។ ភាវេតព្វំ បនិច្ចេវំ ភាវនាទ្វយមុត្តមំ បដិបត្តិរសស្សាទំ បត្ថយន្តេន សាសនេ ។ ឥតិ អភិធម្មត្ថសង្គហេ កម្មដ្ឋានសង្គហវិភាគោ
នាម នវមោ បរិច្ឆេទោ ។ ចារិត្តសោភិតវិសាលកុលោទយេន សទ្ធាភិវុទ្ធបរិសុទ្ធគុណោទយេន នម្ពវ្ហយេន បណិធាយ បរានុកម្បំ យំ បត្ថិ
តំ បករណំ បរិនិដ្ឋិតន្តំ ។ បុញ្ញេន តេន វិបុលេន តុ មូលសោមំ ធញ្ញាធិវាសមុទិតោទិតមាយុគន្តំ ៚ បញ្ញាវទាតគុណសោភិតលជ្ជិភិក្ខូ មញ្ញន្តុ
បុញ្ញវិភវោទយមង្គលាយ ។ ឥតិ អនុរុទ្ធាចរិយេន រចិតំ អភិធម្មត្ថសង្គហំ នាម បករណំ គន្ថតោ បញ្ញាសាធិកានិ អដ្ឋសតានិ បត្តានិ ។ អភិធម្មត្ថសង្គហោ និដ្ឋិតោ

ROYAL
ASIATIC
SOCIETY

Kambojian Character

Abhidhammāvatāra

32